

СЪДЪРЖАНИЕ

ОРГАНИЗАЦИЯ НА УЧЕНИЧЕСКОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ЕВРОПА	3
ГЛАСЪТ НА УЧЕНИЦИТЕ И УСПЕШНОТО УЧИЛИЩЕ	10
ЕФЕКТИВЕН УЧЕНИЧЕСКИ СЪВЕТ И ИНФОРМИРАНО ПРЕДСТАВЯНЕ	14
УЧИЛИЩНАТА ДЕМОКРАЦИЯ В АВСТРИЯ	19
НАСЪРЧАВАНЕ АКТИВНОТО УЧАСТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УПРАВЛЕНИЕТО НА УЧИЛИЩАТА ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ	23
УЧЕНИЧЕСКОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ПРОВИНЦИЯ ДОЛНА САКСОНИЯ, ГЕРМАНИЯ	28
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	40
ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УПРАВЛЕНИЕТО НА УЧИЛИЩЕТО В СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ И УЕЛС	40
УЧЕНИЧЕСКИТЕ СЪВЕТИ В ДАНИЯ	43
УЧЕНИЧЕСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ В ЦЕЛОДНЕВНОТО НАЧАЛНО УЧИЛИЩЕ ВЪВ ВИЕНА	46

Бюлетинът **INFC**^{свят}
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници

Редакционен съвет:

Ваня Грашкина
Валентина Славчева
Величка Лозанова

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

адрес Национален център за
информация и документация
бул. „Д-р Г. М. Димитров“ № 52А
1125 София

Дизайн и оформление
на корицата:
Диана Тодорова

телефони 02 / 817 38 55; 817 38 38

Предпечатна подготовка:
д-р Йордан Илиев

ел. поща requests@nacid.bg

уеб сайт www.nacid.bg

ISSN 1314-8966 (Print)
ISSN 2367-9425 (Online)

УЧЕНИЧЕСКОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ И УЧИЛИЩНАТА ДЕМОКРАЦИЯ

ОРГАНИЗАЦИЯ НА УЧЕНИЧЕСКОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ЕВРОПА

Организационното бюро на европейските ученически обединения (Organising Bureau of European School Student Unions – OBESSU) представлява платформа за сътрудничество между националните ученически съвети в рамките на средното общообразователно и средното професионално образование. Организацията включва ученически обединения от цяла Европа (над 20 държави), които притежават статут на редовни, кандидатстващи или асоциирани членове. Всеки член представлява независимо, национално, представително и основано на демократичен принцип ученическо обединение.

Дейността на организацията е съсредоточена върху следните цели:

- представителство на учениците в качеството им на заинтересовани страни в образователните системи и по въпроси, свързани с техния всекидневен живот;
- оказване на помощ, подкрепа и сътрудничество на националните ученически обединения за развитието на ученически представителни структури в училищата;
- насърчаване и осигуряване на възможност за обмяна на опит и добри практики между националните ученически съвети;
- подпомагане на равния достъп до образование, прекратяване на дискриминацията и проявите на непристойно поведение в образователните системи;
- допринасяне за развитието на

демократични образователни системи в Европа, които насърчават активното гражданско поведение във всички форми;

- насърчаване на солидарността и разбирателството между младите хора;
- стимулиране използването на нови методи на преподаване в образованието и поддържане на здравословна среда на обучение.

Структура на организацията

Основните органи на Организацията са общо събрание, управителен съвет, надзорен комитет, секретариат, комитет на специалистите и работни групи.

Общото събрание приема работна програма, политическа програма, устройствен правилник за дейността на организацията и възлага отговорностите по изпълнението на работния план и управлението на организацията до следващото общо събрание.

Управителният съвет се избира от общото събрание и разполага с 2-годишен мандат. Отговаря за управлението и представляването на организацията. Обикновено заседава на всеки два месеца, като през останалото време членовете на управителния съвет взимат участие в текущата дейност на организацията.

Надзорният комитет се избира от

организациите членки по време на общото събрание. Дейността му се изразява в наблюдение на работата на управителния съвет с оглед гарантиране изпълнението на решенията, приети от организациите членки по време на общото събрание. Надзорният комитет представя доклад по този въпрос пред общото събрание.

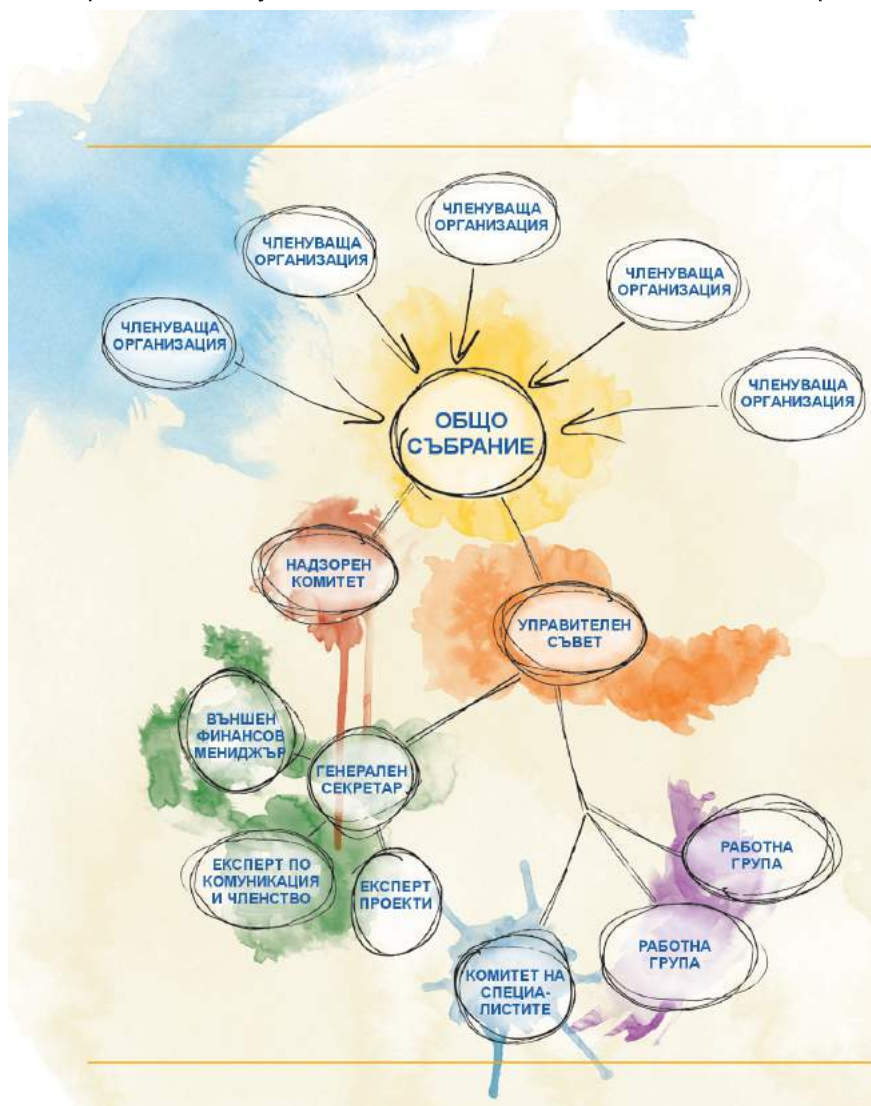
Секретариатът е със седалище в Брюксел. Представлява координационен и информационен център на организацията. Дейността му се изразява в подготовка на различните проекти и комуникация с европейските институции. Ръководи се от генерален секретар. Разполага също с експерт по проектите, експерт по комуникация и членство,

както и с външен финансов мениджър.

Комитетът на специалистите е група от опитни млади хора, познаващи в детайли организацията и училищните дейности. Не е редовен или изпълнителен орган. Всички членове на този комитет са бивши или настоящи активисти на организацията. Те получават покани за всяко събитие на организацията, като участват в подготвителната работа или помагат за повишаване на ефективността. При необходимост те могат да подпомагат организирането на национални събития или обучения.

Работните групи към организацията са съсредоточени около конкретни

проблеми с фундаментално значение. Понастоящем групите са пет, организирани по темите: актуализация на ръководството за ученически обединения, ученически просперитет, професионално образование и обучение, група за мониторинг на образователните реформи в Европа и платформата във връзка с изборите за европейски парламент „Европа на учениците“ 2019. Задачите за изпълнение от отделните групи са посочени в работната програма на организацията.

Работната група за актуализиране на ръководството за ученически обединения има за цел да допълни документа, публикуван през 2007 г., с оглед осъвременяване на остаряла или допълване на липсваща информация. По този начин се цели поддържането на актуален инструмент в полза на учениците относно организирането, ефективното управление на ученически обединения и насърчаването на ученическата активност като цяло.

Работната група за ученически просперитет осигурява пространство за анализиране, дискутиране и сравняване на аналогии и различия между европейските държави по този въпрос. В допълнение изготвя препоръки за подобряване, просперитет и социална автономия на учениците, приложими на национално и европейско ниво.

Работната група по въпросите на професионалното образование и обучение е орган за наблюдение на европейската политика в тази сфера. Освен това групата предприема действия за повишаване на осведомеността сред членовете на организацията по тези въпроси.

Групата за мониторинг на образователните реформи в Европа анализира въздействието на промените, предприети от европейските държави, техните особености и тенденции, както и съпоставянето им на европейско ниво с политическите инициативи на европейските институции.

Работната група във връзка с изборите за европейски парламент „Европа на учениците“ 2019 има за цел да гарантира, че проблемите на учениците намират необходимото място в предизборните платформи.

Декларация за правата на учениците

Организацията на европейските

ученически обединения обявява *Декларацията за правата на учениците* като всеобщ стандарт за всички образователни системи. В нея фигурират определени права, които са важни за ученическата активност и участие в обществото.

Правото на сдружаване на всяко ниво на образованието. То трябва да е гарантирано в законодателството. Всяко училище следва да разполага с легитимен ученически съвет, до чийто избор имат достъп всички ученици. Ученическите обединения трябва да имат правото да формират национални ученически организации. Очаква се училищата като институции, местните и централните власти да подпомагат ученическите обединения, но никога да не ограничават тяхната автономия. На ученическите организации да им бъде дадена възможност за функциониране през учебните дни, а на самите ученици – правото да се събират, демонстрират и изразяват своето мнение във и извън училище, свободно и без негативни последици.

Участие в процесите по вземане на решения във всички области, свързани с училищното образование. Гарантирането на това право трябва да е заложено в законодателството. Толерира се колективното вземане на решения на всички нива, на демократичен и представителен принцип. Така може да се осигури възможност учениците да влияят върху съдържанието на уроците, методите на преподаване, структурирането на учебната програма, списъка на литературата за подготовка, както и да оценяват качеството на преподаването. Учениците следва да разполагат с достатъчно време за учене.

Правото на възражение се изразява във възможност за оплакване от

несправедливо отношение и дисциплинарни наказания пред независима инстанция.

Всички ученици трябва да се ползват от съответните **граждански права**. Необходимо е образованието да е основано на взаимно уважение, разбирателство, демократични ценности, толерантност и равенство. Редно е да се насърчават действията срещу всички форми на дискриминация. Учениците следва да имат достъп до омбудсман, отговорен за образованието.

Правото на качествено образование трябва да е достъпно за всички ученици. Важни в тази насока са оценките за качеството на образованието на всички нива, липсата на каквито и да било такси, а придобитото професионално образование да способства за намирането на подходяща работа, съответстваща на образованието и интересите на младите хора. Средното образование следва да предоставя на учениците необходимите теоретични знания, практически умения и цялостна подготовка за по-нататъшното им образование и професионален път. Осигуряването на нужните за обучението материали и технологии е задължение на училищата.

Отделен член от Декларацията е посветен на **изискванията към обучението**. На първо място, то трябва да е от полза за учениците. Училищата отговарят за периодите на практическо обучение във външни компании и гарантират реалната полза от това обучение. Учениците имат право на курс за правата на работещите и по безопасност на работното място.

Достъпът до образование трябва да е отворен за всички, без да съществуват технически, финансови или

социално-културни препятствия. Необходимо е училищните сгради да са достъпни за хора в неравностойно положение, така че и те да разполагат с равен достъп до образование. Също така, прекъсването в образованието не трябва да води до загуба на вече усвоеното и на правото образованието да се продължи в бъдеще.

Правото на **запазване на културна и личностна идентичност** включва осигуряването на възможност учениците от езикови малцинства да посещават учебни часове по своя език, като по този начин им се осигури шанс да поддържат своето културно наследство. Училищата като институции трябва да уважават индивидуалността на своите ученици. Изрично е посочено, че под равенството в образованието не се има предвид постигането на унифициране, а осигуряване на възможност за всеки ученик да развива индивидуалните си способности.

Училищата следва активно да работят за **равенство между половете** в обществото. Училищният персонал се назначава въз основа на компетентност и способности, без значение на пол, религия, произход и пр.

Необходима е **адаптивна рамка на учебния процес**, така че образованието и обучението да не се ограничават единствено до годините, прекарани в училище. Процесът на преподаване не трябва да е пасивен и да се ограничава само до излагане на знания. Учениците да могат да получават образование в подходяща форма, в случай че отсъстват от училище поради заболяване или други основателни причини. Освен това те следва да усвоят принципа на продължаващото обучение и да търсят активно релевантна информация, чрез която да обновяват своите знания.

Правото на подходяща учебна среда не се ограничава само до сигурна, адекватна за обучение и безопасна среда в училище. Препоръчва се осигуряването на всичко необходимо за нормален учебен процес, а в допълнение – безплатна застраховка и медицинска помощ за всички ученици.

Правото на информация и напътствия има не само важно образователно значение, но също така допринася за формиране на нагласа за активно гражданско участие. Всички ученици трябва да имат достъп без каквито и да било ограничения до информация и насоки по всички интересувачи ги въпроси, не само в сферата на образованието. Тук се включват също социалната и психологическата подкрепа в училищата.

Необходимо е всяко училище да разполага с **набор от вътрешни правилници**. Тяхното съдържание се определя от училищния съвет или училищната общност. В началото на учебната година всички ученици следва да получат писмено копие от тези правилници и да се информират по същия начин за всяка промяна.

В съвременния свят е важно получаването на **адекватно образование по глобални и обществени теми**, като интеркултурно и сексуално образование, насърчаване на активно и основано на демократични принципи участие в обществото, екологично образование, толерантност и солидарност, социални умения и др.

Ръководство за ученическите обединения

Организацията на европейските ученически обединения изготвя и публикува ръководство, чиято цел е да насърчи активността на учениците. В него

са разгледани всички по-съществени аспекти на официалните ученически движения, като са представени практически съвети относно формирането им, тяхното управление, организирането на събития, необходимите в тази връзка умения за лидерство, мотивация, комуникация с медиите и реторика.

Посочено е, че в Европа съществуват много форми на ученическо самоуправление, но повечето от тях следват еднотипни цели, които са диференцирани в пет категории и се свързват със защитата и насърчаването на:

- *фундаменталните ученически права* – основните обществени принципи да са приложими в средата на учениците, като свободата на изказване, сдружаване и др.;

- *образователните интереси на учениците*, преди всичко – правото на достъп до съвременно образование;

- *условията, в които учениците се обучават* – здравословна и сигурна физическа и психическа среда, основана на взаимно уважение в рамките на цялата училищна общност, отсъствието на насилие, притеснение и дискриминация от каквото и да е естество;

- *икономическите интереси на учениците* – усилия за намаляване на разходите за образование, повишаване на финансирането, особено за библиотеки, места за почивка, обществен транспорт и др.;

- *социалните интереси на учениците* – чрез участие в ученическото самоуправление те стават част от социална мрежа, организираща различни дейности и събития: спортни съревнования, концерти и др.; така се осигурява възможност за смислено прекарване на свободното време.

Ученическите обединения работят за постигането на посочените цели чрез различни дейности, класифицирани в

три основни категории:

- *политически действия, представителство и лобиране пред отговорните институции* – учители, директори, органи на управлението на местно и национално ниво;

- *промяна на общественото мнение и формиране на съпричастност към стремежите на учениците* – цялостна промяна на взаимоотношенията в училище чрез отхвърляне на всички форми на предубеждения и дискриминация;

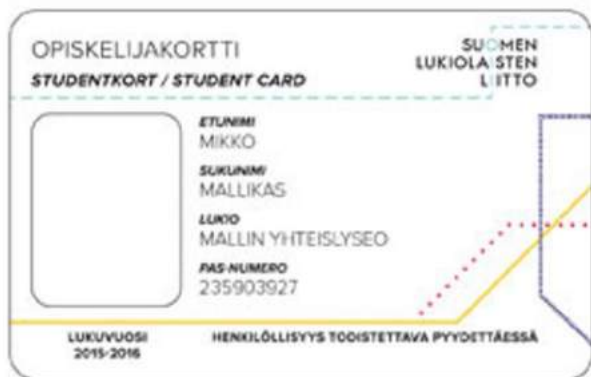
- *организиране на собствени дейности, събития и осигуряване на определени услуги за членовете на ученическото обединение* – реализират се семинари, фестивали, взаимни гостувания, правна и друга подкрепа за учениците.

Сред характерните примери относно добрите практики в дейността на ученическите обединения се посочва

финландската ученическа лична карта.

Картата удостоверява членството на нейните притежатели във Финландския съюз на учениците в средните училища (Suomen Lukiolaisten Liitto). Одобрена е от Министерството на образованието на Финландия, поради което служи и за легитимация на учениците. Получава се след заплащане на годишен членски внос. Специално за членовете на ученическия съюз са договорени намаления в над 600 национални и регионални търговски обекти и доставчици на услуги. Сред тях са отстъпки за ползване на обществен транспорт, посещение на заведения за бързо хранене, книжарници, абонаменти за списания, отстъпки за обучителни (включително шофьорски) курсове и др. Всеки притежател на такава карта ползва отстъпки при посещение на музеи, хостели, изложениия и др.

Фигура 2. Общ изглед на картата за членство във Финландския съюз на учениците в средните училища

За ученическото самоуправление е важно индивидуалното участие. Систематизирани са **движещите сили и мотивацията** на учениците за включването им в определени каузи. В тях фигурират различни дейности, които привличат вниманието на децата и младите хора, например: желанието за борба с несправедливостите, възможността за участие в групи със сходни интереси, запознанството с нови

хора, получаването на признание и опит, научаването на нови неща и др. С оглед привличането на отделните ученици към ученическото самоуправление, няколко стратегически подхода са определени за важни:

- *осведоменост* – как ученическите обединения могат да са част от решението на определени проблеми;
- *видими резултати* – успехите спомагат за привличане на повече чле-

нове;

- *открит и достъпен екип* – приемане на новите членове;

- *демонстриране на внимание, уважение и благодарност* – всички хора следва да се чувстват ценни и важни;

- *радост от работата* – организиране на мероприятия за членовете на обединението, например тържества, пътешествия и др.

- *мотивираща среда* – основата за една успешна организация.

Ръководството съдържа и определени съвети относно **изграждането на структура** на ученическите обединения. Тя се определя като важна с оглед легитимното представителство на учениците, спазването на демократичните принципи, функционалността и доброто управление.

Посочва се, че оптималната структура зависи от целите, историята и дейността на организацията, но също и от много други фактори. Фокусът обаче следва да е върху реалната дейност на организацията, като се избягва бюрократията. Дейността на ученическите организации е съсредоточена в две насоки – представяване на учениците и организиране на различни прояви. Във втория случай са необходими повече организационни усилия и участници.

От съществено значение за структурата е и **нивото на активност** на ученическото самоуправление. Различават се следните нива:

- *Местни ученически обединения* – реализират дейност в рамките на едно училище. Определят се като добър инструмент за преподаване на активно гражданско поведение и демократични принципи.

- *Регионални и национални ученически обединения* – формират се на базата на местните ученически обединения. Осигуряват комуникацията

между тях, например чрез популяризиране на добри практики, обмяна на опит, разпространение на информация и др.

- *Международни ученически обединения* – улесняват взаимодействието между националните ученически обединения и различни международни институции и организации, които имат отношение към образованието.

Важен е и въпросът за **членството**. Макар и целевата група да е ограничена изцяло до ученици, всяко обединение трябва да регламентира правата и задълженията на своите членове. Най-разпространени са две възможности: автоматично членство за всички ученици в училището или само за тези от тях, които са декларирали такова желание, в някои случаи след заплащане на членски внос.

Общото събрание на членовете обикновено е най-важният орган на ученическото обединение. То приема всички фундаментални документи (програми, правилници, бюджет и пр.) и определя правомощията на изпълнителните органи. Необходимо е поддържането на архив, препоръчва се провеждането на периодични срещи, обучения, поддържане на връзка с бивши членове (*alumni*).

Формулирани са и конкретни препоръки, чрез които ученическите обединения ефективно да преследват своите цели. Сред тях се посочват:

- **поддържането на стратегически партньорства** – обикновено това са заинтересовани страни, оказващи съдействие на учениците, като родители, учители и училищен персонал, журналисти, политици и др.;

- **повлияване на общественото мнение** – чрез кампании, насочени към формиране на съпричастност към каузите на учениците, включително пре-

зентации, дискусии и представяне на предложения пред съответните обществени институции, но също и организирането на събития с неформален характер – празненства, фестивали и др.

В заключение се подчертава

стремежът на Организацията на ученическото самоуправление в Европа да подпомага дейността на ученическите обединения, като се изтъква необходимостта от последователно прилагане на творческо мислене и предприемчиво управление.

Източник:

The Organising Bureau of European School Student Unions

<http://www.obessu.org>

Й. Илиев

ГЛАСЪТ НА УЧЕНИЦИТЕ И УСПЕШНОТО УЧИЛИЩЕ

В публикацията „Гласът на учениците – да се усили“, поместена в изданието „Училищният директор лидер“ (2014 г.), на Националната асоциация на директорите на средните училища в САЩ се посочва, че лидерските умения на директорите са в основата на разгръщането на ефективно ученическо самоуправление и повишаване на училищните резултати. Авторите, утвърдени изследователи в областта на образованието, поставят три основни приоритета в дневния ред на училищните ръководства:

„Детето има право на свобода на изразяване на мнение. Това право включва свободата да търси, получава и предава информация и идеи от всякакъв вид, независимо от границите, в устна, писмена, печатна форма или под формата на изкуство, или чрез каквито и да са други информационни средства по избор на детето.“

(Чл. 13, ал. 1 от Конвенцията за правата на детето на ООН)

- **Диалогът с учениците и внимателното слушане на това, което те говорят, трябва да бъде с най-висок приоритет за училищата!**
- **Включването на учениците в процеса на вземане на решения в училище повишава тяхната ангажираност и стимулира израстването им!**
- **Само защото учениците искат да изразяват мнението си, не означава, че знаят как да го правят – да бъдат научени да го правят, е ключът към тяхното ефективно включване!**

Уменията за осъществяване и поддържане на контакти с родителите, учителите, обществото и образователните власти е от съществено значение за успешното представяне на институцията. *Един от важните фактори, който много често се negliжира от училищните лидери, е сътрудничеството с учениците и уме-*

нието да „чуват“ и разбират техния глас. Тази способност може значително да повиши постиженията на учениците и да създаде позитивна училищна среда.

Редица изследвания доказват, че образователният и социалният успех на учениците се влияе в значителна степен от благоприятното съчетание на

следните фактори:

- взаимоотношенията с учителите – дали учениците чувстват подкрепа и вдъхновение от страна на учителите;
- взаимоотношенията със съучениците – дали учениците се подкрепят взаимно, могат ли да изразяват мнение то си свободно в клас и да вярват, че няма да има негативно отражение върху техния успех;
- изграждане и поддържане на позитивна атмосфера в класа – съчетанието на предишните два фактора следва да води до екипна работа, без принудителни забрани, особено дисциплинарни.

Директорът трябва да подпомага, изгражда и поддържа капацитета на учителите за осъществяване на стабилни взаимоотношения с учениците по начин, който способства изграждането на безопасна и позитивна партньорска среда, насърчаваща ученето. За постигането на тази цел, преди всичко, трябва да се осъзнае важността от поддържането на преки контакти с учениците.

Учениците като партньори

Авторите препоръчват директорът да започне със самооценка. Те предлагат тест от 10 въпроса по скала от 1 до 5 (5 е най-висока).

1. Аз прекарвам повече време с учениците, отколкото в кабинета си.
2. Знам имената на повечето от моите ученици.
3. Знам надеждите и мечтите на учениците, които познавам.
4. Когато питам ученик какво прави, въпросът е искрен и чакам с интерес отговора.
5. Вярвам, че учениците могат да ме научат на нещо.
6. Не се чувствам неудобно, когато питам учениците за тяхното мнение.

7. Отделям време всяка седмица, за да чуя какво мислят учениците.

8. Осигурявам и гарантирам участието на учениците в най-важните комисии и консултативни групи в училището.

9. Учениците знаят, че аз мисля, че да успяваш в училище, е повече от това да се представяш добре на тестове.

10. Аз създавам среда, в която учениците се чувстват спокойни да ми задават въпроси, които ги интересуват.

Какво показват резултатите:

- от 45 до 50 точки – Вие сте успешен училищен лидер и трябва да разпространявате вашия опит.
- от 40 до 44 точки – Движете се в правилната посока.
- от 35 до 39 точки – Имате потенциал да бъдете директор „звезда“, но сте загубили от погледа си целта – учениците.
- под 34 точки – Време е да се свържете отново с учениците и да преосмислите приоритетите си.

Каквито и да са резултатите от самооценката, винаги има какво още да се направи. Подходът трябва да бъде – ученикът в центъра на целите и училищния живот. Директорите трябва да приемат учениците като свои партньори в направляване на училището към постигането на всички цели – тези на училището като организация, професионалните цели на персонала и особено целите на всеки един ученик. Този подход е коренно различен от това учениците да се възприемат като клиенти или потребители. В тази връзка, авторите предлагат промяна в поведението и нагласите на администраторите, за да обърнат тенденцията „ние срещу тях“ в „ние се движим заедно в една посока и се учим един от друг“ (табл. 1):

Таблица 1. Поведение на директора за създаване на взаимовръзки с учениците

НАМАЛЯВАНЕ	УВЕЛИЧАВАНЕ
Изолирането в директорския кабинет	Присъствието в различните части на училището
Възприемането на учениците като проблем	Възприемането на учениците като решение
Мнението, че знае всичко най-добре	Мнението, че и от учениците може да се научи нещо полезно
Управлението на поведението на учениците	Насърчаването на поемането на отговорност от страна на учениците
Издаването на команди и контрол	Възприемане на учениците като партньори
„Фиксирането“ върху цифровите резултати от тестове	Познаването на надеждите и мечтите на учениците

Да се даде трибуна на учениците – примери за добра практика на училищни директори

За да развият отношения с учениците, директорите трябва да започнат с това да са видими и да им показват, че те са най-важни. Да бъдат видими, не означава да се разхождат в училище в „позата на полицаи“, а да се ангажират с пряко участие във всички аспекти на училищния живот ежедневно. Пример в това отношение, посочен в материала, е програмата на директор на училище в Южна Каролина, наречена *„Да се поставим на тяхно място“* („In Their Shoes“). Веднъж месечно учителите и ръководният екип прекарват един ден като ученици, за да усетят и да си припомнят какво е да си ученик. Те се возят в училищния автобус, хранят се в столовата и пишат всички домашни задачи.

Добра практика е инициативата *„Какво казва ученикът“* на друг директор. Тя отделя време за генериране на идеи и мнения от учениците, както за нови начинания, така и преди прилагането на утвърдени такива. Фразата *„Какво казва ученикът“* се е утвърдила в

училищния живот и учениците разбират, че тяхното мнение има значение.

Ефективните директори знаят, че и учениците могат да ги научат на нещо и трябва да бъдат част от всяко училищно решение. Те търсят обратна връзка с тях официално и неформално. Такива директори не само имат ученически консултативни съвети, но и настояват за представянето им в различни комисии и срещи. Редовно проучват какви са идеите на учениците за подобряване състоянието на училището.

Директорите визионери правят всичко възможно учениците да разберат, че техният глас – колективен и индивидуален, има значение. Директор на училище в Калифорния въвежда *нова политика*: всеки ученик, който отсъства в продължение на три или повече дни, при завръщането си най-напред е поканен в кабинета на директора. Целта е да се прояви загриженост за ученика като личност и да се покаже, че има място в училищната общност. Директорът умишлено пропуска „морализаторстването“, за да се фокусира върху изграждането на позитивни нагласи към училищната среда.

В публикацията се обръща внимание на това, че заповедите и контролът са *имали* своето време и място, но повечето организации (дори и военни) са научили значението на комуникацията *от горе надолу* и са балансирали своята йерархия. Съвременните условия показват, че училищата трябва да направят същото. Когато срещите между учителите станат училищни срещи, много по-малко учители закъсняват или се занимават със странични дейности по време на срещата. Когато учениците участват в подобни срещи, учителите по математика например могат да научат някои „трикове“, учителите по английски език разширяват своите списъци с литература въз основа на препоръките на учениците и т.н. Когато учениците допринасят за вземане на решения, училищата се *движат далеч от наказателните политики*, които имат слабо отражение върху нежеланото поведение (например, ако ученикът има 10 неизвинени отсъствия, ще бъде отстранен от училище). Вместо това, училищата трябва да включват политики, които възстановяват прекъснатите взаимоотношения с учениците и преподават най-важния урок: **всички постъпки имат естествени последствия, а не само тези, които са постановени от този с власт.**

Един от начините да се изгради доверие между училищното ръководство и учениците, е да са даде възможност на представители на ученическата общност да интервюират кандидати и нови членове на персонала. *Учениците задават важни и доста информативни въпроси като:* как планират да опознаят учениците си; как ще свържат стремежите на учениците с учебния предмет; какво биха направили, ако ученик има проблеми в клас; какви средства ще използват за ангажиране вниманието на учениците; какви са

стратегии им за управление на класната стая; какви цели си поставят в своята работа и т. н. Този подход се прилага от директорите и за подпомагане развитието и усъвършенстването на всички членове на училищния екип.

На първо място – най-важното!

Специалистите посочват, че основната цел на училищата и директорите е да вдъхновяват учениците да работят усърдно за превръщане на мечтите им в реалност. Преди всичко учениците

трябва да бъдат питани какви са техните надежди и мечти. Едва след това всички отговорни фактори – образователна система, структури, политики и процедури следва да бъдат приведени в съответствие с усилията да се помогне на учениците да постигнат целите си – образователни, лични и социални.

Разпространеното мислене, че целта на училището е да се получават все по-добри резултати от тестовете, означава да се постави „*каруцата пред коня*“. Видно е, че методът на „моркова и пръчката“ няма съществен принос за повишаване резултатите на учениците. Когато училището е в съответствие с тяхното мотивирано вътрешно желание да се развиват успешно, тогава и училищата и учениците могат да постигнат целите си заедно – включително по-добри резултати от тестовете.

Експертите предлагат метод за преориентиране на училищата в тази посока, който се състои във въвеждане

в годишните училищни планове на раздел „Карта на надеждите и мечтите на учениците“. Разделът може да се организира по класове в краткосрочна и дългосрочна перспектива и да бъде достъпен за родителите. Това е необходимо, за да се изградят стабилни взаимоотношения между учениците (вкл. родителите) и училищния екип и да се поставят относими цели и задачи за работа. Този метод има възможността не само да информира, но и да дава на учениците ясна база за сравнение и причина да се представят добре в училище.

Отбелязва се допускането на една обща грешка в усилията да се чуе гласът на учениците. Това е предположението, че те знаят как да използват правото си на глас и как да го изразят. *В действителност, умението да се чува гласът на учениците, означава педагозите да формират у тях умения за самоуправление и съвместно управление на процесите в училищната среда.*

Източник:

Russell J. Quaglia and Michael J. Corso, Student Voice: Pump It Up, Principal Leadership (2014)
National Association of Secondary School Principals
<http://www.nxtbook.com/naylor/PRIK/PRIK0714/>

В. Лозанова

Изводи и заключения

Авторите на публикацията изтъкват, че осигуряването на среда за учители, които да изграждат по-силни взаимоотношения с учениците, преди всичко започва с моделиране на такова поведение от страна на директора. Традиционният модел на училище не отговаря на съвременните реалности. Новите подходи са все още непознати за някои училищни ръководители и изискват лично преосмисляне на тяхната роля. В действителност, резултатите от приложението им недвусмислено показват, че непрекъснатата връзка с учениците води до значителни положителни промени: *увеличаване на ангажираността на учениците в учебния процес; по-малко отсъствия както на учениците, така и на персонала; по-малко проблеми с дисциплината и създаване на среда за преподаване и учене, в която цари атмосфера на доверие, взаимно уважение и отговорност.*

ЕФЕКТИВЕН УЧЕНИЧЕСКИ СЪВЕТ И ИНФОРМИРАНО ПРЕДСТАВЯНЕ

Националният изпълнителен орган на ученическите съвети в щата Виктория, Австралия (VicSRC Executive) с подкрепата на Министерството на образованието и ранното детско развитие разработват „Инструментариум за ученици и учители за създаване и функциониране на ефективен ученически съвет“ в отговор на националната политика за включване на учениците в процесите на вземане на решения в училищата.

Инструментариумът е комплект от разнообразни информационни материали, идеи, примери, обучителни материали, източници на информация, шаблони за работа на ученическите съвети (УС), сравнения, въпроси и теми за дискусии и др. Той е насочен както към учениците, така и към учителите и училищните ръководства. Комплектът предлага идеи за формиране, стартиране и функциониране на УС, за мястото му в процеса на вземане на решения в

училище, за подкрепата от учителите и ръководството, начини за решаване на проблеми и конфликти, примери за добра практика, придобиване на необходимите умения от членовете на екипа и тяхното усъвършенстване и много други помощни ресурси.

На първо място, се посочва, че за да бъде изграден ефективен УС, е необходимо да се формулират *основните принципи*, които играят ролята на фундамент за конструиране на организационната и функционалната структура на съвета. Те се извеждат от отговора на въпросите: *какъв трябва да бъде ефективният ученически съвет и какви са сферите на неговото действие* (виж фиг. 1).

Ученическите съвети успяват само ако училищата възприемат учениците като активни партньори в собственото им образование, а не само като потребители. Те никога не могат да постигнат успех в неприятелска и недемократична среда.

Изследванията показват, че истинската демокрация в училищата генерира силна мотивация и ангажираност. Ученическите съвети могат да насърчават социалната интеграция на тези ученици, които са най-уязвими и се чувстват отчуждени от училището.

(„Инструментариум за ученическите съвети в средните училища“, Училищни съвети във Великобритания, 2001 г.)

Фигура 1. Сфери на действие на ученическия съвет

Участва във взимането на решения по училищни въпроси	Изгражда взаимоотношения за позитивен училищен дух	Откликва на тревогите и потребностите на учениците	Допринася за промени в училищната общност и широката общественост
<ul style="list-style-type: none"> • Училищната структура и администрация; • Училищните правила; • Преподаването и учебния процес; • Училищната инфраструктура; • Благополучието на учениците. 	<ul style="list-style-type: none"> • По време на почивките и междучасията; • По време на радиопредавания, списването на вестници, телевизионни и интернет комуникации и др.; • При индивидуална подкрепа от съученици, урочни занятия, медиация и др.; • При извънучилищни дейности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа за изразяване на лично мнение; • Решаване на конфликти; • Подобряване на условията за учене; • Отчитане за свършената работа; • Противодействие на прояви на расизъм, сексизъм, тормоз и друг вид дискриминация. 	<ul style="list-style-type: none"> • Чрез действията на ученически екипи - адвокати, създадени за проучване и действие по определени въпроси и теми; • Чрез набиране на средства и дарения за подпомагане обществени каузи и начинания за постигане на промени.

Ефективният ученически съвет е:

Образователен: Учениците развиват умения в области като представителство, комуникация и организация.

Демократичен: Всички ученици имат право на глас и той да бъде чул.

Отговорен и заслужаващ доверие: Учениците имат отговорност за реалните проблеми и може да им се

гласува доверие за решаването им.

Съдействащ: Учениците са партньори във вземането на решения от ръководния екип, учителите, родителите и училищната общност.

Проявяващ уважение: Поддържа взаимното уважение между учениците и всички членове на училищната общност.

Загрижен: Учениците са ангажирани, проявяват загриженост за училището и си помагат един на друг.

Удовлетворяващ: Участието носи удоволствие и дава успешни резултати.

В инструментариума са изложени 10 примерни критерия за ефективен УС. Те могат да бъдат използвани както за оценка, така и за самооценка на съветите. Отчита се, че има различни начини за конструиране и работа на УС, отговарящи на големината и структурата на училището. УС в училище с 50 или 150 ученици трябва да бъде много по-различен от този с 1 000 ученици.

Оценяването се извършва по скала от 0 до 5 (5 – блестящо; 4 – добро; 3 – задоволително; 2 – малко; 1 – лошо и 0 – липсва).

Критерий 1: Ученическият съвет провежда редовни срещи.

- ✓ има ясен график за срещите;
- ✓ информира своите членове (и всички ученици) за мястото и времето на предстоящите срещи;
- ✓ членовете присъстват редовно;
- ✓ срещите са както на целия УС, така и на различни подгрупи или тематични сбирки с други представители.

Критерий 2: Ученическият съвет има дефинирана структура и ясни процедури на работа.

- ✓ има ясни и известни процедури

за членство чрез избори или ангажираност;

- ✓ има конституция, която описва начина на функциониране на УС;
- ✓ конституцията и начините на работа се преглеждат и актуализират периодично;
- ✓ съветът има вътрешна структура и процедури, които са адекватни на целите и задачите;
- ✓ срещите се подготвят и провеждат отговорно, продуктивно и с положителна емоция.

Критерий 3: Ученическата общност е широко представена в УС.

- ✓ представителите в УС се избират чрез демократични и представителни процедури за избор;
- ✓ има различни представители в УС – по възраст, пол, образователни възможности и др., представящи всички групи ученици в училищната общност;
- ✓ няма непредставени групи в УС;
- ✓ членството е желано от широк кръг ученици.

Критерий 4: УС се отчита пред учениците и получава съвети от тях.

- ✓ УС получава мнения, съвети и подкрепа от учениците по различни пътища;
- ✓ определено е времето и начините на получаване на съвети, мнения и препоръки от учениците;
- ✓ мненията и препоръките се приемат сериозно и отговорно от членовете на УС.

Критерий 5: УС търси решение на различни въпроси.

- ✓ съветът е наясно с различните дейности, които може да извършва;
- ✓ УС реално извършва различни дейности, като: защитава интересите на ученическата общност; поставя на дневен ред пред ръководството гледната точка на учениците (за учебната

програма, вътрешните правила, униформи, подкрепящи дейности и услуги и т.н.); организира събития и подкрепя каузи и др.;

✓ съветът разпределя времето за различните дейности така, че всички да бъдат осъществени с еднаква отговорност и ефективност;

✓ УС формира различни подгрупи или работни срещи за изпълнението на определените инициативи;

✓ УС успява да осъществи всички предварително заложи в плана задачи и инициативи.

Критерий 6: УС се обучава и развива, за да бъде ефективен в своята дейност.

✓ организират се различни мероприятия за обучение на целия екип на УС;

✓ членовете на УС получават продължаващо обучение за развитие на уменията, необходими за успешна работа;

✓ екипът на УС има достъп до междуучилищни инициативи и взаимодействие в мрежа с други представителни структури на национално и регионално ниво;

✓ УС членува в подходящи национални организации с подобни цели.

Критерий 7: УС отделя достатъчно време за пълноценна работа.

✓ срещите се провеждат във време, приемливо за всички членове;

✓ времето е съобразено с учебната програма и училищните дейности, както и с целите и задачите на УС;

✓ на членовете на УС се присъжда кредит за признание на техния принос към училището и за собственото им обучение.

Критерий 8: УС е свързан с процеса на вземане на решения от училищното ръководство.

✓ учениците са представени в процеса на вземане на решения на училищно ниво чрез УС или чрез други съществуващи организации на учениците;

✓ учениците са представени и в други органи на училищно управление, като училищни комитети, комисии и форуми;

✓ органите на училищно управление и самоуправление подхождат сериозно и отговорно към мнението на учениците;

✓ по всички важни въпроси, касаещи организацията на училищния живот и среда, се търси позицията на УС.

Критерий 9: УС получава подкрепа от учителите и директора.

✓ има упълномощен учител в подкрепа на работата на УС;

✓ той съветва и подпомага УС, без да упражнява контрол или натиск;

✓ има график за редовни срещи на УС с директора и други представители на училищната администрация;

✓ гледната точка и мнението на УС се възприемат сериозно и се обсъждат от ръководството.

Критерий 10: УС има необходимите ресурси за своята дейност.

✓ УС има свой бюджет, който се управлява, контролира и одитира;

✓ има достъп до ресурси като копирни машини, компютри, факс и др.;

✓ УС има табло за съобщения и бележки, разположено на видно и достъпно място в училището;

✓ училището осигурява работно помещение на УС за осъществяване на оперативната си дейност и контакти.

Защо е важно информираното представяне

В материала на организацията на ученическите съвети в щата Виктория

се посочва, че *информираното представяне* е умение от съществено значение за всеки УС. То дава възможност на членовете на екипа да оповестяват, адресират и лансират идеите на ученическата общност, така че те да бъдат осъзнати и приети от адресатите, към които са насочени. Умението се състои от много взаимосвързани компоненти.

На първо място, е необходимо познаването на фактологията по разисквания въпрос. Само общо знание и малък житейски опит са недостатъчни, а понякога могат да доведат и до създаване на изкривена представа и погрешна визия.

На второ място, разискваният проблем или въпрос в много случаи не е прост и еднозначен. Учениците може да имат различен поглед и гледни точки, които в някои случаи са коренно противоположни. Това означава, че е необходимо умение, за да се видят различията и да се намерят допирните точки.

И на трето място, членовете на УС са избрани да представят преди всичко вижданията на ученическата общност, а на само собствените си такива. Това определя и различния подход при представянето им, а умението да се анализира и обобщава, е ключово за екипа. Основната цел на създаването на съветите е да представят пред обществеността и институциите гледната точка на учениците и да играят ролята на адвокати за намиране на решения на проблемите.

Какво е информирано представяне

Информираното представяне има три измерения – *дълбочина, широта и история*.

Дълбочината се изразява в натрупване на колкото е възможно по-

вече познания и детайли по дадена тема, въпрос, проблем и др. Например каква е сърцевината на темата, защо тя е важна, какви са различията и нюансите.

Широтата включва познаване на различни мнения по дадена тема, въпрос и др. Например какъв е опитът на учениците и има ли разнопосочни виждания, какво мислят учениците, че трябва да се промени, защо трябва да се промени, защо някои ученици имат различно мнение и виждане по отделни въпроси.

Историята е познаването на това, което вече се е случвало или се случва в момента по темата. Какви опити са правени в миналото и по какво се различават мненията и гледните точки в настоящия момент. Кой още работи върху темата или проблема и защо. Не по-малко важна е бъдещата история, т.е. какво би трябвало да се случи и как.

Как може член на УС да стане информиран представител

Трите измерения посочват направленията за разпределение на усилията, които всеки член на УС трябва да положи, за да стане информиран представител на ученическата общност. Практическите действия следват всяко едно от измеренията, като първата стъпка е да се потърси информация чрез всички възможни източници: интернет браузъри, различни медии, изследвания и проучвания от учени и обществени организации, интервюта с доказани експерти, професионалисти и работещи в съответната сфера. Принципът е колкото повече източници и разговори, толкова по-пълна е картината.

Следващата стъпка е да се положат усилия за намиране на хората, които се занимават задълбочено с проблема и

могат да помогнат с информация за историческото развитие.

Усилията за събиране на достатъчно информация за мнението и различните гледни точки не бива да се ограничават до кръга на приятелите. Трябва да се използват различни начини за идентифициране на възгледите и мнението на ученици от различна възраст, пол, социален статут, произход и дори от други училища. Важно е да се разбере какъв опит имат, какво знаят по темата, какво правят или са правили, какво мислят, че трябва да се промени и как, и др.

Информираността на УС зависи и

от функционирането на работни групи, които ангажират по-голям кръг ученици с конкретни задачи за проучване на темата. Активното включване в този процес съдейства за повишаване на ангажираността, отговорността и амбицията на заинтересованата част от учениците, а така също предизвиква любопитството и интереса на по-инертните.

Спазвайки посочените действия, всеки член от екипа на ученическия съвет ще бъде запознат в подробности с разисквания въпрос, ще знае различните гледни точки и ще може да предлага рационални и практични решения.

Източник:

Australia, State Government of Victoria, Education and Early Childhood Development and Victorian Student Representative Council, "Represent! An SRC Resource Kit for Students and Teachers"

<http://www.education.vic.gov.au/Documents/school/principals/community/srcresourcekit.pdf>

<http://www.vicsrc.org.au/resources/represent>

В. Лозанова

УЧИЛИЩНАТА ДЕМОКРАЦИЯ В АВСТРИЯ

В публикацията „Демокрацията в училище“ на Центъра за политическо образование в училище се посочва, че уменията за активно гражданство възникват не само от придобиването на знания за същността на демокрацията. Практиката „демократично учене и живеене“ в Австрия насърчава и укрепва участието в демократичната организация на училищния процес, на гражданското общество, на местната общност и/или на политиката.

В училищен контекст това означава участие на всички заинтересовани страни в съвместното вземане на решения, насърчаване на компетентностите в тази насока, както и прилагане на възможностите на демокрацията в училището. Това е интердисциплинарна задача, която изисква сериозна

отговорност от учителите, учениците и представителите на училищната администрация.

Авторите изтъкват, че особено важни за австрийските училища в областта на развитието на демокрацията са:

- Ангажиментът на училищното ръководство за широкото участие на учениците в училищния живот (проекти, различни дейности и инициативи, устойчива подкрепа на работните процеси);
- Насърчаването и подкрепата от учителските екипи;
- Сериозният ангажимент на учителите и доверието на училищното ръководство заедно с учениците да направят училището демократично;

- Укрепването на мотивацията за самостоятелна дейност на учениците;
- Отварянето на училището към нови идеи, толерантност, смелост за нововъведения и замяна на старите структури.

Демокрацията предоставя възможност учениците да подлагат на дискусия своите интереси и идеи и да променят (чрез участие) своите учебни дейности и житейски приоритети. Тя се осъществява на различни нива и при различни процеси – процеса на преподаване, на училищно управление, ученическото представителство и училищното сътрудничество. Включва участие и съвместно вземане на решения относно собствената личност и околната среда. Ученикът, който може да разшири участието си в училищната дейност, се научава да формулира собствените си интереси, да се включва в обмен от знания с другите и да оказва влияние върху процеса на формиране на мнение.

Критерии за училищна демокрация и план за развитие на качеството на демокрацията в училището

Въз основа на проучвания, изследвания и интервюта с експерти са определени най-важните критерии за съществуването на училищната демокрация. Министерството на образованието и жените дава съвети за прилагането на специални мерки за нейното развитие в училището. Те са

свързани с:

- развиване на отговорностите и ангажиментите на учениците относно повишаването на демокрацията в училище;
- изграждане на климат, благоприятстващ участието на учениците в учебния процес;
- участие в преподаването, изграждане на стабилна училищна култура и специални компетентности;
- участие в различни учебни структури и процеси.

Резултатите от различни изследвания показват, че изучаването на демокрацията и демократичният живот са тясно свързани. Изграждането на чувство за равнопоставеност в общуването между учениците е почти толкова важно колкото насърчаването на демократичните компетентности и придобиването на знания.

Училищната демокрация, представена метафорично като „къща на ученето“ се състои от следните структурни елементи:

Основите – култура на взаимоотношенията, сътрудничеството като стабилна и устойчива основа (като например активното слушане) и др.

Трите масивни опори: демократичните принципи за равнопоставеност, широка информираност и участие.

Покривът: духовна надстройка от специализирани знания и опит за демокрацията и политическо образование.

Допълнителни отговорности: съвместни споразумения, писмено установени правила, закони и др.

За демократичните училища не съществуват единни национални и световни стандарти, както и единен модел. Това предполага различна организация, която зависи от училищната философия и от структурните, историческите и социалните условия. Основните характеристики на тези училища са спазването на правата на учениците и наличието на демократични процедури за вземане на решения (и следователно споделена отговорност за живота в училището).

Училищен парламент

Макар че в някои училища в Австрия има органи за съвместно вземане на решения, училищните парламенти все още са рядко явление. Това се поражда от факта, че създаването им надхвърля обхвата на минималните законови стандарти за училищна демокрация и първите стъпки представляват значително предизвикателство пред училищната институция и ръководството на училището.

В училищните парламенти се вземат решения, касаещи цялото училище. Парламентите функционират по различни начини, като:

- Някои се ръководят от самите ученици, а други от учителите или училищната администрация.

- Процедурите и правилата могат да бъдат изготвени от учениците, от учителите или от училищната администрация.

- В някои училищни парламенти основна тема за обсъждане е обучението, а в други се взема отношение по извънкласни дейности.

- В някои училища решенията на парламента са задължителни, а в другите се считат само за предложения.

- Понякога говорителите на класа са представители на училищния парламент, а в други случаи са избрани делегати.

- Честа практика е да се изготвят общи протоколи, които са достъпни и за други заинтересовани страни в училището.

- Не е рядкост организирането на съпътстващи проекти, като например обучение за решаване на спорове и др.

Съвет на класа

Съветът на класа (СК) представлява събрание (по-често седмично) на класната общност, за да се обсъждат конфликти, да се вземат или дискутират решения и да се създадат правила за успешен съвместен живот. Конкретните цели на един СК могат да бъдат разнообразни и гъвкави. Те засягат обучението, взаимното сътрудничество, планирането на училищните дейности и проекти, както и лични въпроси.

Класът избира председател на СК, който отговаря за откриването и закриването на съвета, за четенето на писмените съобщения, за поставянето на нови теми и за дневния ред и изказванията. Дискутираните теми, правила и договорености се протоколират.

Предизвикателствата пред училищната демокрация

Динамичните демократични проце-

си в австрийските училища изискват екипна работа на учениците в сътрудничество с преподавателите от училището. Те не могат да бъдат изцяло предварително планирани и се нуждаят от максимална яснота на целите и рамките на участието на учениците. В същото време предполагат голяма гъвкавост и комуникативни компетентности на всички заинтересовани страни.

Отговорност на учителите е да се задвижи цялостния процес в училищата и да не се губят от поглед основните опорни точки. Наред с това децата трябва да се приучват да виждат ползите от груповите дейности и да ги развиват. От съществено значение е процесът на насочване и ориентация да бъде съпроводен с ясно разграничаване на функциите.

Целите трябва да бъдат формулирани и написани така, че изпълнението им да бъде максимално ясно и прозрачно. Не на последно място по важност е постигането на резултатите да става без упражняване на натиск или принуда.

Размяната на идеи, мнения и аргументи поражда чувство за равнопоставеност между учители и ученици и създава такава нагласа, при която няма нито победители, нито губещи. Чувството, че всеки е „еднакво достоен“, позволява на учениците и учителите да се откъснат от статуквото. Всички получават нови роли, които насърчават креативното действие и творческото решение на конфликтите. Другите ползи са, че възрастните се приучват да се вслушват в гласа на учениците и да се съобразяват с тяхното мнение. Проблемите с дисциплината значително намаляват, енергията на учениците отива за развитието на конструктивни идеи и дейности.

Регламентиране на училищната демокрация

Законът за училищното образование (Schulunterrichtsgesetz – SchUG) и Законът за ученическото представителство (Schülervertretungsgesetz – SchVG) дефинират правата за представителството на интереси и съвместното вземане на решения на учениците в съответните органи. Всяка провинция е представена от трима училищни говорители, а освен това има и двама говорители на централни образователни институции.

Законодателната рамка определя представителството на интересите на учениците в училището като:

- *индивидуални права на учениците* – учениците имат право да участват в организирането на обучението, в избора на средства за обучение, в консултативните процеси и в правенето на предложения и становища;
- *колективни права на учениците* (съвместно управление и застъпничество) – към тях се отнасят правата на представителите на класа, на говорителите на класа, на говорителите на училището, както и правото за участие в Комитета на училищната общност и в извънучилищните ученически представителства.

В рамките на самоуправлението учениците могат да организират мероприятия, които да послужат на тяхното политическо, гражданско и културно образование в контекста на демократичните принципи. Чрез своите представителства учениците имат право на участие (чрез предложения към учителите, училищното ръководство или органи), както и правото при вземането на решения на училищно ниво.

За представянето на интересите от

5. клас нагоре се избират говорители на класа и на училището. Говорителите на класа имат право на информация по всички въпроси, касаещи учениците. В случай на заплаха от изключване на ученик те се използват като консултанти. Учениците от 5. до 8. клас избират говорители и техни представи-

тели, а в девети клас допълнително се избира говорител на цялото училище и двама представители, които автоматично стават членове на Комитета на училищната общност. Комитетът се състои от по трима представители на родителите, учителите и учениците, както и от училищното ръководство.

Източник:

Demokratie in der Schule

http://www.oneworldfilmclubs.at/images/pdfs/1GENERELLE_ZUSATZINFOS/demokratie_web-polis.pdf

П. Главеев

НАСЪРЧАВАНЕ АКТИВНОТО УЧАСТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УПРАВЛЕНИЕТО НА УЧИЛИЩАТА ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

По своята същност управлението на дадена икономическа или социална структура е комбинация от два процеса – взимане на решения и изпълнението им. На училищно ниво, когато се говори за участие на учениците в управлението, следва да се вземат предвид всички аспекти от училищния живот, в т.ч. методи на преподаване и учене, изготвяне на учебна програма и др. За постигане на неформалната им ангажираност в ръководството на училището е важно тяхното мнение да бъде изслушано и взето предвид. Децата и младите хора трябва да могат да споделят свободно идеите си и да бъдат активна страна при взимането на решения, касаещи собственото им обучение.

Много училища вече имат възприети форми на ученическо участие, каквито са ученическите съвети. Те обаче представляват само един аспект на участие. За ефективното включване на *всички* ученици в училищния живот трябва да се създадат следните основни предпоставки:

- Нито едно дете да не е възпрепятствано от участие заради възраст, пол, религия, специални образователни

потребности, постигнати резултати или поведение.

- На учениците от малцинствени групи, неравностойно социално положение и тези със специални образователни потребности да се осигурява допълнителна подкрепа.

- Методите на участие да се подбират така, че да насърчават по-неуверените и незаинтересованите ученици.

Мнението и нагласите на децата следва да се отчитат в докладите на училищата след провеждането на вътрешно оценяване.

Предимства на активното участие

Налице са редица ползи както за учениците, така и за училищата и обществото като цяло. От една страна, неформалното участие на подрастващите в училищния живот подобрява емоционалното им здраве; допринася за по-добри резултати от обучението; развива у тях ключови умения за разрешаване на проблеми, водене на преговори и взимане на решения; изгражда толерантност и уважаване на разли-

чията; повишава мотивацията, собствената увереност и себеуважението им; запознава учениците с групови, управленски и демократични процеси; подобрява личните, социалните и организационните им умения; развива чувството им за отговорност, съпричастност и отдаденост към училището и общността, в която живеят. В резултат се установяват по-добри взаимоотношения между деца и училищен персонал и по-сплотена училищна общност, подобряват се поведението на учениците и целият училищен климат, а училищните политики имат по-голям успех, тъй като са разбрани и приети от всички заинтересовани страни. В по-широк социален план, постигането на такова равновесие на ниво училище води до намаляване на противообществените прояви, подобряване на взаимоотношенията между деца и родители, по-голямо уважение към образованието от родителите и обществото, постигане на по-висока степен на съзнателност на подрастващите по отношение на местни и световни проблеми и развиване на социална отговорност.

Принципи на участието:

- Участието трябва да бъде непрекъснато и да води до постигане на реални резултати.
- Налице да е редовна и неформална комуникация между ученици, родители и учители, в която страните засвидетелстват необходимото уважение една към друга.
- Използваният език да е подходящ за възрастта на учениците, така че те да могат да разберат същността на решенията, които се взимат с тяхно участие.
- Нивото на ангажираност да е пропорционално на възрастта и интересите на децата.
- Учениците да се насърчават да

изразят мнението си, да бъдат изслушвани с внимание и уважение. Тяхната гледна точка да се отчита и ценни при взимането на решения, които ги касаят.

Практическото приложение на тези принципи гарантира формирането на разбиране за личния принос на ученика за успеха на училището. Съществуват и множество предизвикателства, свързани с прилагането им. Твърде ранната възраст може да попречи на адекватното себеизразяване. Много от учениците нямат достатъчно опит или увереност, за да изложат мнението си гласно. Липсата на умения за водене на дискусия, както и недостигът на ресурси в някои училища също могат да възпрепятстват участието. Други съществени пречки са: специалните образователни потребности на някои деца, отношението на родителите, недокрай изяснените очаквания и липсата на обратна връзка.

Признаци за успешното включване на учениците в училищните процеси

За да бъде успешно, участието на учениците трябва да бъде една от основните училищни ценности, наред с взаимното уважение и стремежа към справедливост. Друг основен момент е изслушването на възможно най-много мнения, идентифициране интересите и притесненията на всички заинтересовани страни и съобщаване резултатите от дискусиите по достъпен за всички начин. Това предполага наличие на работещи методи за оценка на въздействието, което отделните училищни структури имат върху цялата училищна общност.

От друга страна, изключително важно е подрастващите да разберат, че наред с правото си на глас те имат и

определени отговорности, гарантиращи ефективното им участие. Учениците трябва да бъдат подкрепени в осъзнаването на степента, до която са лично отговорни за своето обучение, и въздействието, което тяхното поведение има върху самите тях и околните, в т.ч. учителите и останалата част от училищния персонал.

Осигуряването на възможност за свободно изказване на мнение е само първата стъпка. Обратната връзка за това до каква степен са изпълнени препоръките на учениците, е основна за успешната комуникация. Различни са начините за събиране на отзиви: събрания; оценка на обучението; поставяне на кутии за коментари и предложения; създаване на имейл кутия и/или уебстраница на училището; попълване на анкети; използване на изображения от типа „това е нашето „слушащо“ училище“; периодични бюлетени с възможност за отговор в прикачен файл; табло за съобщения; провеждане на ученически избори за отговорници и училищен съвет; членство на ученици в Асоциацията на родителите и учителите; изказване признание на учениците, допринесли за подобряването на училищния климат чрез благодарствени писма, награди и др.

Училищата могат да постигнат най-добри резултати, когато гледните точки на всички ученици (независимо от възрастта, способностите и социалния им произход) са ясно изложени. Постигането на тази цел се улеснява чрез осигуряване на базово обучение, свързано с воденето на дебати, заседания и протокол от тях, изготвянето на доклади, публични изказвания и др. Смяната на членовете на училищните съвети и групите за обсъждане също е ефикасен метод за включването на повече ученици в процесите на взимане на решения.

Политики и стандарти за участието на децата и младите хора в общественния живот в Уелс

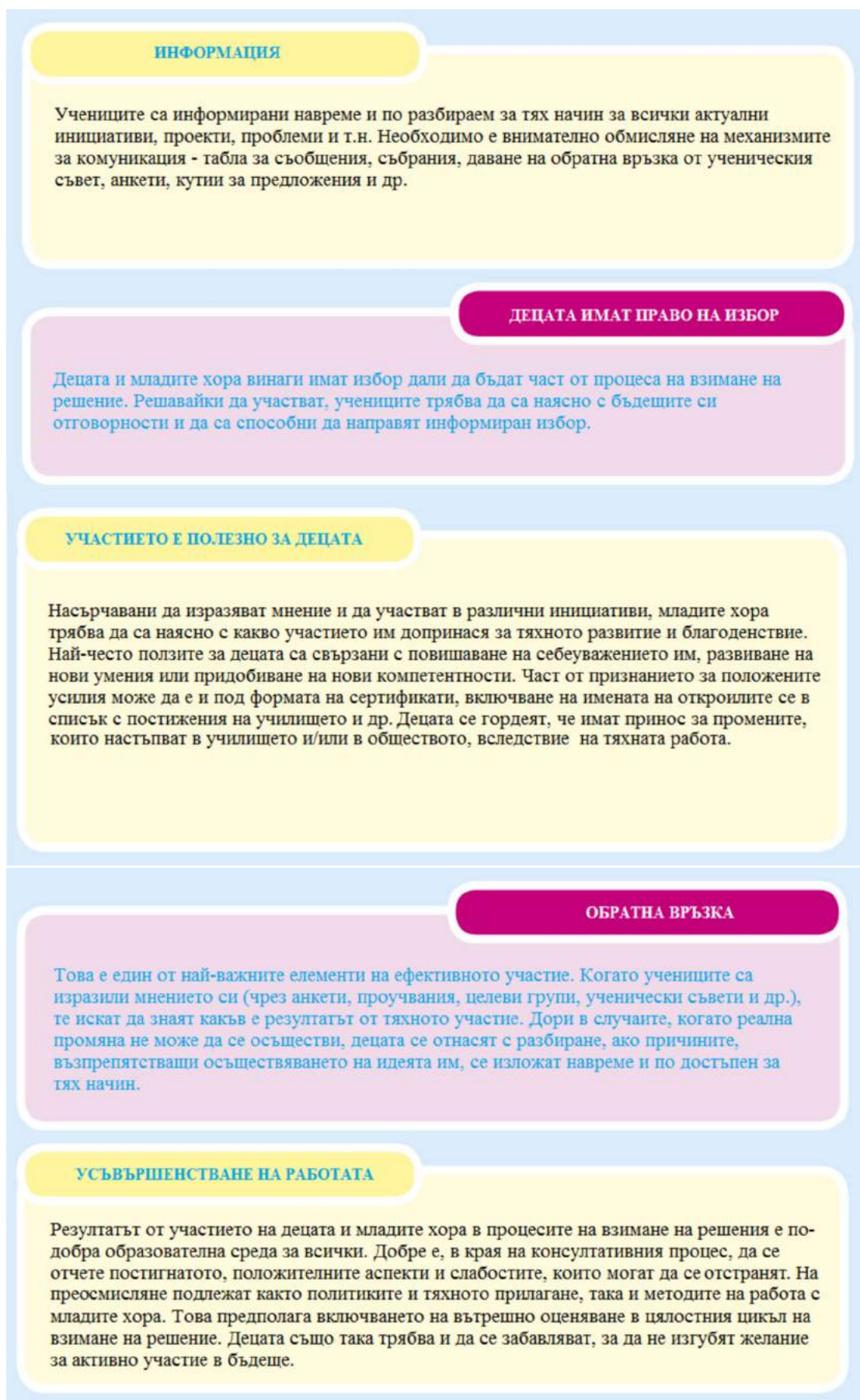
С обнародването на Наредбата за ученическите съвети през 2005 г. се поставя началото на националната политика за включване на децата и младежите в общественния живот в Уелс. Създаването на ученически съвети става задължително за всички държавни начални, средни и специални училища. Създадена е и интернет страница (www.pupilvoicewales.org.uk), съдържаща информация, обучителни материали и изследвания, подпомагащи ученици и професионалисти в осъществяването и споделянето на добри практики.

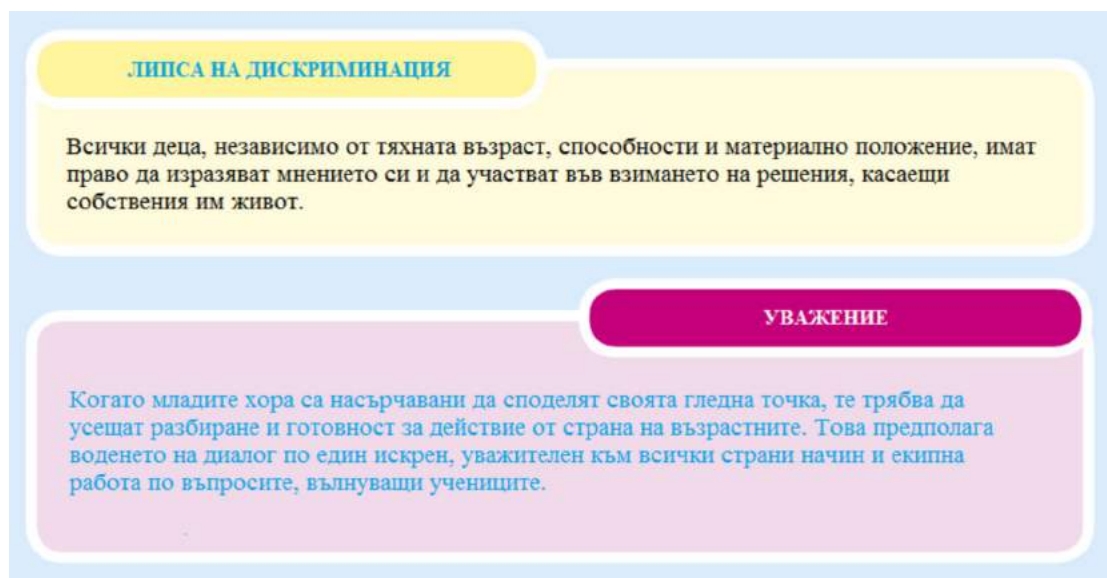
През 2007 г. Министерството на образованието и ученето през целия живот разработва седем стандарта за приобщаване на децата и младите хора към общественния живот. В процеса на разработването им участват и младежи. Стандартите определят начините, по които подрастващите могат ефективно да бъдат включени във взимането на решения, които ги касаят.

Нови законодателни промени от 2010 г. задължават местните власти да имат разработена стратегия за участие на младите хора в процесите на взимане на решения на местно ниво. По този начин се обвързват и насочват действията на всички нива в посока приобщаване на децата и младежите към живота на обществото и тяхното ангажиране в решаване на проблемите, които пряко ги засягат.

В контекста на училищната организация основните принципи, заложиени в стандартите, са представени на фигура 1.

Фигура 1. Стандарти – основни принципи

Роля на Инспектората по образованието и обучението

Главните индикатори за качество, следени от Инспектората по образованието и обучението и отчитани при вътрешното оценяване в училищата са отразени в публикацията „Заедно към усъвършенстването: процесът на самооценка“. По време на проверка инспекторите преценяват доколко ръководството насърчава участието на учениците в дискусии и взимане на решения, които ги касаят. На тази база се правят изводи за степента на отчитане мнението на децата и младите хора. Оценява се също и какъв е приносът на учениците в изготвянето на плана за развитие на училището и дали те са съгласни със съдържанието му. Друг важен елемент от оценката е свързан с планирането на действия за подпомагане и утвърждаване на ефективно обучение, както и дали на учениците е осигурена възможност да бъдат част от този процес. Индикатор за качество е и до каква степен учителите използват и надграждат идеите на подрастващите за подпомагане на успешното им обучение.

Ученическите съвети в Уелс

Ученическите съвети (УС) са средството, чрез което учениците могат да изразят официално мнението си и това на връстниците си, както и да участват във взимането на решения, касаещи тяхното училище. Практиката показва, че съветите работят най-ефективно, когато имат пряка връзка с управленския екип и най-вече когато е осигурено участието на всички ученици.

Създаване на ученически съвет

При създаването на такъв съвет е подходящо да бъдат изпълнени следните препоръки:

- Учениците да бъдат редовно информирани за всички дейности в училище.
- Директорът и управителният съвет да насърчават и подпомагат създаването му.
- Цялостната организация на ученическия съвет да улеснява сътрудничеството между ученици, родители, учители и управителен съвет в управлението на училището.
- Членството в ученическите съвети да бъде на ротационен принцип, за

да се даде възможност на по-голям кръг ученици (най-вече деца и млади хора от маргинализирани групи) да изкажат мнението си и да участват в процесите по взимане на решения.

Роля на училищния персонал

Директорът заема основно място във всички училищни процеси, подпомагайки управителния съвет в разработването на училищните политики, а учителите и родителите – в изпълнението им. В създаването и функционирането на УС той допринася, като обсъжда с учениците ролята на съвета, както и индивидуалната роля на всеки един от представителите му; оказва съдействие при провеждането на избори за УС, давайки съвети за точното формулиране на целите; утвърждава значимостта на

ученическата ангажираност и участие и др.

Управителният съвет е отговорен за приемането на процедури за информиране на учениците относно дейностите в училище. Той насърчава и подпомага създаването на УС, организира обучения за участващите в него и назначава учител, който да осъществява връзката между ученическия и управителния съвет в планирането и организирането на различни дейности.

За пълното реализиране на потенциала си УС трябва да участва в разработването на училищните политики, организирането на училищни дейности и събития. Ученическите съвети са средство за изграждане на партньорство и ефективна комуникация между всички заинтересовани страни в училище.

Източници:

1. How to Involve Students and Young People in School Governance
http://www.participationworks.org.uk/files/webfm/shop_files/How_to_governance_v2/index.pdf
2. Real Decision Making? School Councils in Action
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/DCSF-RB001.pdf>
3. Pupil Participation
<https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/de/2014-14-pupil-participation.pdf>
4. Pupil Participation – Good Practice Guide
<http://www.pupilvoicewales.org.uk/uploads/publications/540.pdf>

Р. Стойкова

УЧЕНИЧЕСКОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ПРОВИНЦИЯ ДОЛНА САКСОНИЯ, ГЕРМАНИЯ

В Наръчника за ученическите съвети, изготвен от Института за училищно развитие и образование на провинция Долна Саксония, Германия, се посочва, че в исторически план, включително и днес, ученическото самоуправление, респ. ученическите съвети (УС) се възприемат като смесица от: помощен персонал на учителите, организатор на извънкласни мероприятия, парламент

за ученически въпроси, арбитражен орган за разрешаване на спорове, обслужващ персонал, модел за демократични институции, които представляват интересите на ученическата общност, съорганизатор на условията за живот и учене.

В наръчника е отразен фактът, подкрепен от научни изследвания, че учениците се учат най-добре, когато се

чувстват комфортно, зачитат се техните интереси, имат индивидуална подкрепа и са ценени в общността. Училището обаче е законова институция и в училищната реалност мислите и действията често са доминирани точно от това. Навсякъде се усещат йерархия и зависимости, които се противопоставят на разбирането за училището като насърчаваща среда. Работата на ученическия съвет се определя също от тази проблематика: как учителите и родителите възприемат наистина учениците, какво им доверяват или какво изискват, кои техни искания признават, правата и задълженията им договорени ли са, или са определени.

Специалистите посочват, че още от началното училище децата са с висок потенциал за демократични нагласи. Те вече имат богат опит от предучилищната възраст (обсъждат игри, изглаждат спорове, договарят интереси и правила), който може да бъде използван в началния етап, както и в цялостното им развитие. Простата формула е: *децата да се вземат на сериозно* – т.е. да се ангажират в проектирането на училищните дела и защитата на техните интереси. Звучи просто и очевидно, но все още не е, защото училището често работи по различен начин.

В публикацията се подчертава, че засилването на ученическата ангажираност подкрепя личностното развитие на учениците. Законът за училищното образование на провинция Долна Саксония изисква от учителите да обсъждат в своите класове съдържанието, учебните цели, принципите на оценяване и всички други въпроси, които възникват в резултат на съвместната работа в класната стая и училището. Това се предвижда наравно с прякото участие под формата на представителна демокрация. Изборът на говори-

тел на класа и на училището и формирането на градски и окръжни ученически съвети, както и УС на провинцията, са структурно сходни с изборните актове и органи на общата политическа сцена. Кандидатура, номинация, предизборна реклама и отчетност се изискват не само от избраните представители, но също така и от техните избиратели.

Ученическите съвети са включени и в демократичните процеси на вземане на решения: те са част от Общата конференция, местните училищни комисии и участват на ниво провинция в процеса на консултации. Затова работата на УС с право се определя като базисно демократично образование. Но дали ще успее, или не ученическото представителство, зависи и от разбирането на възрастните – училището, родителите, а също и политическите фактори.

Наръчникът проследява историческото развитие на темата и изводите, произтичащи от допуснатите грешки. Възприемането на училището като „държава в умален мащаб“ има дълга традиция, която датира от монархическата авторитарна държава. Свързано с идеалите на ранното младежко движение за прогресивно образование, ученическото участие в управлението се разглежда като елемент от гражданското образование. Друга гледна точка поставя в центъра идеята за общност. Корените ѝ са в ученическия съвет, който тогава се е наричал ученическа отговорност, и в младежкото движение от началото на XX век. Както в една младежка група, социалните процеси в класа се формират от самите ученици. Избраните за говорители поемат лидерски роли с делегиране на отговорности. Учителите и училищната администрация решават колко

„съвместна отговорност“ могат да прехвърлят на учениците. Нейната цел е самообразование на общността.

Още през 1948 г. в провинцията се приема първото постановление за ученическото участие с характерните елементи на ученическия съвет: оценяване на собствените възможности чрез поемане на лична отговорност и първоначално разбиране за обществения и политическия живот чрез съвместната работа. До 1968 г. постановленията подчертават нормативната рамка. Самите ученически съвети се разбират като принос към гражданското образование и се основават на понятия като вяност и лоялност към държавата и гражданските задължения. След студентските бунтове от 1968 г. подчинението, съдържащо се в образователните взаимоотношения, е поставено радикално под въпрос. Разнообразието от роли е представено като неумолимо противоречие, което може да се разреши само от участие. Изискването за участие се разширява с настояване за премахването на училището като институция и прилагането на правото на свободно от йерархична зависимост самоуправление по модела на антиавторитарното образование.

Разбирането за ученическото представителство само като един вид ученически „профсъюз“ поема по друг път. Разпределението на властта в училището се приема като даденост и следователно се призовава за равнопоставено участие във всички решения: **„съвместно участие“**. В този контекст през 1968 г. участието на учениците е ревизирано и постановлението от 1948 г. се отменя. Въпреки че новото постановление подчертава рестриктивната правна рамка, то разширя-

ва значително обхвата на отговорността на учениците. Все пак „съвместно участие“ в класната стая или в училищния живот е отказано. Отговорното сътрудничество (участие) се разглежда като „предварителен етап на съвместно участие“, като в отделни случаи дори може да бъде съвместно участие в действителност. Във всички случаи участието включва също и отговорност.

Законът за училищното образование на Долна Саксония дава правното основание за участието на учениците при формирането на учебния процес и училищния живот. Той описва техните права и задължения. В него е представена структурата на ученическия съвет – от ниво клас до ниво провинция. Подчертава се, че съобразно образователната мисия на училището работата на УС следва да се насърчава, така че **учениците да се научат на активно участие в изграждането на своето бъдеще**.

Авторите на наръчника последователно разглеждат различните аспекти на темата от законодателна и практическа гледна точка, като излагат и някои препоръки за ефективно самоуправление.

Участие на учениците в училищния живот

Всички ученици в един клас имат права, например право на информация, изслушване и дискусии. Те може да изработят и правилник за дейността си. В началото на учебната година всеки клас избира говорител на класа (представител) и негов заместник. Учителите трябва да насърчават учениците към повече участие, за да стимулират тяхната самостоятелност. Момчетата и момичетата трябва да са еднакво

представени, чуждестранните ученици също трябва да присъстват адекватно.

Представителите на класа формират ученическият съвет и участват в този на училището. Те представят съучениците си пред учителите, училищното ръководство, училищните власти и на конференциите. Може да защитават и техните интереси, но само ако са изрично упълномощени за това. Задължение за извършване на тази дейност не съществува. Тясно представителство не е позволено, когато е подадена официална жалба. В тези случаи, т.е. при процедурата за възражение, учениците са представени от своите родители. Но на самата конференция на класа представителите на учениците имат изричното право да се застъпват за съучениците си.

Представителството и защитата на интересите се осъществяват в отношенията с учителите, ръководството, училищните власти и на конференциите. С кого точно от тези органи, зависи от конкретния случай и от това кой орган трябва да вземе решение по въпроса. С въпросите, които трябва да бъдат регулирани в рамките на отделното училище и не са от основно значение, не трябва да се ангажират училищните власти – например Министерството на културата и образованието в провинцията. Компетентните органи следва да разгледат проблема и да информират за резултата. Недоразумения не би трябвало да възникват, ако интересите на учениците са защитени по подходящ начин от техните представители.

Ученически съвет на училището

Решенията във всеки отделен клас се взимат или от избрания представител, или от всички ученици заедно. За училището обикновено не се предвижда

общо ученическо събрание като орган за вземане на решения. Правомощия за това има ученическият съвет на училището, който приема свой процедурен правилник.

Представителите на всеки клас, т.е. говорителите и техните заместници, формират УС. Той избира измежду своите членове говорител и един или повече заместници, както и представители в Общата конференция, в специализираните конференции и в създадените от тях комисии. Ако в едно училище има най-малко десет чуждестранни ученици и никой от тях не е в УС, те могат да изберат помежду си един допълнителен член и негов заместник.

Ученическият съвет избира измежду своите членове председател. Възможно е, но не е задължително, той да бъде едновременно и говорител. Чрез специална наредба може да се предостави и право на директно избиране от всички ученици в училището. Въпреки това остава ограничението, че говорителят или председателят трябва да бъде член на УС, освен ако не е приета друга мярка със специална цел. Например задачите на говорителя да се изпълняват от няколко ученици, които работят като екип.

Заседанията на УС и ученическите събрания са училищни събития. Поради това те също са обект на надзор от страна на училището. Обикновено говорителят, респ. председателят на УС контролира събитието. Цялата отговорност остава на директора на училището. Това не означава, че училищното ръководство трябва да се грижи непрекъснато за всичко, а че отговорните за това ученици са подготвени добре за задачите си и очевидните опасности са елиминирани.

Представители на конференции-те и в комисиите

Учениците имат поле за действие и чрез представителите си на конференциите и в комисиите. Момчетата и момчетата трябва да бъдат еднакво представени. Това важи и за чуждестранните ученици.

Общата конференция е най-висшият орган за вземане на решения в училището. Тя решава всички важни училищни въпроси, освен ако това право не е в компетенциите на частична конференция. Общата конференция включва правото на глас на представители на УС на училището. Техният брой варира и зависи от броя на учителите с право на глас. С отделна заповед училището може да определи, че Общата конференция включва повече представители на учениците.

Частичните конференции, за които УС на училището избира представители, са специализирани конференции, които са отговорни за определена предметна област, или са конференции за специфични сфери, като например свободно време или медии. Специализираните конференции се организират за отделни предмети, например немски език, или групи предмети, напр. природни науки. Трябва да присъства поне един представител на учениците. Всяка конференция може да делегира своята отговорност за вземане на решение по определени въпроси на комисия. Особено важно е участието на учениците чрез техните представители в конференцията на класа и в комисиите родители – ученици – учители (ако има такива). Конференцията на класа включва поне един представител на учениците – точният брой е определен от Общата конференция. Представителят или представителите се избират от целия клас.

Участието на представители в конференцията на класа е от голямо значение, тъй като нейните решения, в рамките на решенията на Общата конференция, засягат целия клас или отделни ученици, по-специално за: взаимодействието на учителите по отделните предмети; координиране на домашните работи; оценка на цялостното представяне на учениците (обща решения); важни въпроси на сътрудничеството с родителите/настойниците; издаване на сертификати, премествания, свидетелство за завършено образование, преходи, напускане, прескачания на класове.

Представителите на учениците (и техните родители) имат пълно право на глас, с изключение на решенията за издаване на сертификати, премествания, свидетелство за завършено образование, преходи, напускане, прескачания на класове.

Участие на учениците извън тяхното училище

Окръжен ученически съвет/градски ученически съвет

Съгласно закона създаването на ученически съвети на ниво общини и окръзи (местни съвети) е задължително. Местната управа е отговорна за тяхното формиране и подкрепа. Окръжни УС трябва да се формират във всички области. В някои райони има регионални съвети, съответстващи на окръжните.

Областите за консултации с градските и окръжните УС са например: училищното обзавеждане; въвеждане на нови видове училища; изграждане, разширяване, ограничение, сливане и премахване на училища; насието в училище; профилактиката в училище; мерки за училищното строителство; снабдяване с учебни материали.

Ученически съвет на провинцията

Областната управа кани членовете на градските/окръжните УС в срок от 3 седмици на изборна среща. Представителите на групите (основни училища, реални училища и др.) избират измежду членовете си УС на провинцията, който провежда първата си сесия по покана на Министерството на образованието. Той се ангажира с всички важни общи проблеми на образованието. Има правото и задължението да се консултира с Министерството на образованието, да прави предложения и да внася препоръки.

Примери за консултативно участие на УС са:

- постановленията за общите положения относно образователните цели и структурата на училищната система;
- общите разпоредби в законодателството по основните въпроси на ученическото представителство и преса;
- мерките за отстраняване или намаляване на извънредни ситуации в областта на образованието и възпитанието;
- основните въпроси на обмена с чуждестранни училища;
- постановленията за законодателната рамка на училищните правила;
- общите разпоредби за учебните ресурси;
- основните въпроси за разпределението на учебната година и графика за ваканции;
- основните въпроси на ученическото представителство;
- правилата за седмичното учебно разписание.

Правила за избор на УС

Членовете на УС се избират за една учебна година. Те могат да бъдат отстранени по всяко време, ако учени-

ците са недоволни от работата или от бездействието им. Предложението за отзоваване трябва да бъде подписано от една пета от избирателите, като задължително се посочват причините. Методът на отстраняване се регулира от изборния правилник, издаден като регламент от министъра. Доброволното оттегляне от длъжност в УС може да става по всяко време. Не е необходимо да се посочват причини за това.

Изборите за говорител на класа се провеждат в рамките на един месец след лятната ваканция по време на учебно занятие. Учениците избират чрез вдигане на ръка първо модератор (може и класния ръководител) и секретар, които си остават избиратели и избираеми. След това се взима решение за начина на избор – дали чрез вдигане на ръка, или писмено; дали гласуванията да са отделни или съвместни; колко заместници трябва да има. Водещият предава документите на УС за съхранение до следващите избори.

Изборът за говорители на УС на училището и представители на конференциите и в комисиите става или от УС на класовете, или директно от всички ученици в училище. Директното избиране се основава на прилагането на специална законова разпоредба и не изисква разрешението на училището. То е само писмено, като ръководството на училището осигурява на избирателната комисия списък на имащите право на глас, необходимия брой бюлетини и достатъчно на брой запечатани урни на разположение.

Правилник на УС

Законът гласи, че класовете и ученическите съвети приемат свой правилник. Един добър правилник не може

да се вземе наготово. Първоначално трябва да съдържа само очевидните въпроси, след това постепенно се добавят нови споразумения, а може просто да допълни разпоредбите на закона. Не се нуждае от одобрение от училището. Съдържанието на правилника следва да цели гарантирането на правилното протичане на заседанията. В него например може да се регулират следните области: такса; провеждане на заседанията; правила за взимане на думата; право на внасяне на предложение; процедури за гласуване; поддържане на ред; протокол от заседанието. Ако няма правилник, се процедира според общите парламентарни принципи.

Правата за участие на УС

Законът за училищното образование съдържа параграф, който може да се определи и като основен закон на УС. В него са описани в детайли правата за участие на учениците, а така също и свързаните с тях задължения. Ръководството на училището и учителите са длъжни да предоставят информация и да съдействат. Този параграф може спокойно да се използва като напомняне и контролен лист, по който дори е възможно да се измери качеството на участието на учениците в оформянето на училищния живот.

Обсъждане на училищни въпроси

Могат да бъдат обсъждани всички въпроси, свързани с училището, независимо дали се отнасят до отделното училище (профил, организация, оборудване, снабдяване с учебни материали и пособия, размер на класовете, оценка на резултатите, въвеждане на нов клон, права и възможности за участие на учениците, интеграция на чуждестранните ученици), или до училищната политика (насилие, тормоз,

злоупотреба с наркотици в училище, преход към други училища, ученически транспорт, образователно законодателство, развитие на училищата).

Не е позволено да се обсъждат проблеми, които не са свързани с училищната система, като това се отнася най-вече за въпроси от личен характер по отношение на учители и ученици.

Присъствие и участие в конференции и комисии, отчет за дейността пред учениците

Всички представители са длъжни да докладват за дейността си. Те трябва да информират за обсъжданите на заседанията въпроси, резултатите от консултациите, собственото си поведение по време на гласуване. Изключение правят отново въпросите от личен характер.

Ученическият съвет трябва да бъде чул преди основните решения относно организацията на училището

Позицията на УС и учениците трябва да бъде взета под внимание преди решения по принцип, т.е. ако решението на училището засяга всички, а не е само за отделен случай. Изрично е изискването мнението на УС да се вземе преди решенията относно:

- въвеждане на учебници;
- разработване на план за развитие на училището;
- решение за продажба на напитки и храна в училищата;
- разрешение за пушене на учениците;
- решение за учебните дни през седмицата;
- преди значителна промяна, като например графика на учебните часове.

Изслушването на УС следва да се проведе с ръководството на училището или с органа, отговорен за решението, като първо се дава възможност на УС за коментиране на информацията. Освен това изслушването трябва да бъде съевременно, т.е. преди да е взето решение, така че да може непременно да се разгледа становището на УС.

От голямо значение за живота в училището е задължението на учителите да обсъждат с учениците в класа съдържанието, плана и конструирането на урока. При обсъждането на съдържанието става въпрос за избор на учебни материали, при планирането – да се изясни в какъв хронологичен ред трябва да се третира избраното съдържание за преподаване, а конструирането се отнася за методите на обучение. Дискусия не означава само учителите да уведомяват класовете за своите намерения. По-скоро, учениците от един клас трябва да имат възможност да изразят мнението си, да направят свои собствени предложения и препоръки.

Директори и учители трябва да предоставят информация

За да могат ученическите съвети да упражняват правата си целесъобразно, законът постановява те да бъдат напълно информирани. Ръководството и учителите са длъжни да предоставят на УС и на учениците необходимата информация и да си сътрудничат с доверие с тях. На първо място, трябва да се предоставя тази информация, която е необходима на УС, за да могат да представят своето мнение при изслушване. Информацията следва освен това да обхваща всички основни въпроси и промени, които засягат учениците или могат да окажат въздействие върху тях.

Говорителите на класа и на училището представят учениците

Всеки ученик може да представлява своите интереси, по закон родителите имат същите правомощия и задължения. Ученическите представители могат да поемат и тази задача, заедно с ученика и родителя или вместо тях. Те могат да представляват интересите на целия клас или на отделен ученик. В последния случай трябва да са изрично упълномощени от ученика.

Избор на консултант на УС

Ученическият съвет избира сред учителите в училището консултант/и или решава той/те да бъдат избрани от всички ученици на общо събрание. Избираем е всеки учител. Мандатът на консултанта не е дефиниран в закона, детайлите за избора и отзоваването може да се регулират в правилника. Избраният учител не е задължен нито да поеме тази задача, нито да иска разрешение от някого за това. Оттеглянето му е възможно по всяко време. Неговата задача е да подпомага ученическите съвети в тяхната работа и да ги съветва. Инструкции не може да дава. Учениците не са длъжни да следват неговите съвети. При конфликти консултантът посредничи между ученици и учители. Той обаче не е представител на ученическото тяло пред училищното ръководство или училищните власти.

Пространство и оборудване

Помещения и други съоръжения на училището, необходими за работата на УС, трябва да бъдат достъпни. Специално одобрение не се изисква в конкретния случай. В интерес на всички обаче е времето на провеждане, естеството и продължителността на

използването да се съгласуват с училищното ръководство. В повечето училища на учениците им е предоставено помещение, дори това да не произтича пряко от закона.

Работно време на УС – по време на учебните часове

Срещите и обсъжданията на УС трябва да се провеждат през учебно време. В някои училища, особено тези, които разчитат на училищния автобус, работата им по друг начин би била значително затруднена или невъзможна. Законът задължава в училищния график да се предоставя свободно време за заседанията и разискванията на УС по време на редовните учебни часове (по правило сутрешните). Тази разпоредба е обвързваща за всички общообразователни и професионални училища.

Предвидена е и допълнителна възможност – в една учебна година може да се проведат:

а) четири допълнителни двучасови ученически събирания;

б) четири допълнителни двучасови срещи на УС.

Определеното време трябва да бъде договорено между УС и ръководството на училището, като бъдат отчетени всички евентуални проблеми. В случай че УС се нуждае от допълнителни часове (извън предвидените в закона), това изисква съгласието на ръководството на училището.

Самостоятелни дейности на УС

В училище има много пространства, а в училищния живот – продължителни периоди от свободно от учебни занимания време, които могат да се организират от самите ученици, т.е. без учителите. Училищните разпоредби трябва да предвидят избягването на не-

доразумения и конфликти.

Събитията могат да бъдат културни, спортни или с политически характер, например като беседи и информационни събития или под формата на прожекции, дискусии или спортни състезания. В допълнение към тях се отнасят и мерките за насърчаване на учениците – помощ за домашна работа, подкрепа за чуждестранните съученици; формиране на консултативна система; организиране на продажба на учебници или тетрадки; помощ за осъществяване на надзора; наличие на информационно табло.

По време на събитията е възможно да бъдат разгледани въпроси от училищната или образователната политика, както и от всички допълнителни области, интересни за учениците (напр. свободното време).

За обогатяване или допълване на учебната дейност се създават работни групи (по химия, литература, история и др. или в други области, като например фотография, лични страници, театър, шах и др.). Дали ученическите съвети организират събития или създават работни групи, зависи само от тяхното решение. Училището, в рамките на своята образователна мисия, може единствено да насърчава и мотивира. Участието е доброволно, принуда не може да се упражнява нито от УС, нито от училището. Според законодателството събитията и сдруженията са училищни събития, следователно те са обект на надзор на училището – участниците имат право на застраховка.

При провеждането на събития от политически характер ученическите съвети представляват всички ученици – за разлика от политическите групи на учениците, които, в съответствие със зако-

нодателството, представляват само част от тях – и са длъжни да спазват неутралитет и баланс. Следователно те не бива да пропагандират в определена посока. Не е разрешено при политически лекции, панелни дискусии и при покана към политици да се предпочита или пренебрегва която и да е демократична партия.

При провеждането на събития и създаването на работни групи ученическите съвети имат законно право да използват училищната инфраструктура и съоръжения. Използването трябва да бъде одобрено от училищното ръководство по искане на УС, освен ако не е налице основание за отказ. Ползването без съответното разрешение е забранено.

Училищната инфраструктура включва: сградата на училището, поспециално общите класни стаи, кабинетите, езиковите лаборатории, аулата, спортните съоръжения, училищния двор. Съоръженията обхващат инвентара на училището, учебните материали, размножителните машини, проектори и др. За обявите ръководството на училището разрешава да се използва таблото на училището или да се постави отделен билборд. Въпреки че по принцип се изисква от училищното ръководство да даде възможност за използване на училищната инфраструктура и съоръжения, според законодателството времето, естеството и продължителността на употреба се съгласуват с училищната администрация, която може и да забрани използването им. Забраните не бива да се използват, за да се предотвратят нежелани дейности на ученическите съвети, а само когато го изисква образователната мисия на училището или поддържането на сигурността. Нарушения срещу образователната мисия са например: атаки срещу принципите на

свободния демократичен ред; призоваване към неспазване на нормативната уредба или към насилие; призоваване за злоупотреба с наркотици или към ксенофобия. За запазване на сигурността може да се наложат забрани или ограничения при събития на групите по химия или при спортни събития, в които здравето на учениците е застрашено. Например: при събития по химия да присъства поне един учител или при използване на информационното табло съобщенията да се предоставят предварително на ръководството на училището.

Възможно е да бъдат определени условия и ограничения за използване, когато се иска предварително одобрение, но също така и когато събитията вече са в ход и възникне необходимост от това. Преди да се вземе решение, се изслушва УС. Ако той прецени, че училищното ръководство погрешно е забранило или наложило условие, има право да изиска решение на Общата конференция.

Финансиране на УС

Финансирането на ученическите съвети е една от задачите на доставчика на образование като носител на материалните разходи. При финансирането законът прави разлика между задължителните задачи на УС и тези, които те сами си поставят.

Към финансирането на задължителните задачи например са разходите, направени при провеждането на избори и срещи, както и за необходимите уведомления. За тази цел е необходимо да се осигурят: хартия, копиране, пощенски разходи, телефон, текстове на Закона за училищното образование на Долна Саксония и др. Училището може само да ги набави или да даде поръчка на УС.

От една страна, е необходимо да се съблюдават принципите на разумното и стабилно финансово управление. От друга страна, при разглеждането на въпроса какви консумативи и какви съоръжения (копирна машина, печатна машина, фотолaborатория) са необходими, не бива да се прилагат строги стандарти. По смисъла на закона работата на УС не бива да бъде възпрепятствана поради недостатъчни материални възможности. За съответните нужди и използването на съоръженията е нужна договореност между УС и училищните власти.

Финансирането включва и възстановяване на пътните разходи за представителите в конференции и комисии. При невъзможност да се използва училищен автобус, се възстановява цената за обществения транспорт, а ако неговото използване не е възможно или разумно, се възстановяват направените разходи.

Училищните власти имат право да предоставят допълнително финансиране за тези дейности на УС, които не принадлежат към задължителните им задачи. Такива са например семинари, проекти, акции или събития, които се извършват от различните ученически съвети. В допълнение съществува и възможността за подкрепа с доброволни вноски и дарения. Пряка или непряка принуда да се правят вноски или дарения от родители или ученици, е несъвместима с принципа на безплатното образование в обществените училища и затова е недопустима.

Доброволните вноски и дарения се предоставят на разположение на ученическите съвети. Те вземат решение за използването им, като се придържат отговорно към целите и своите задачи.

Вноските и даренията могат да бъдат и за конкретни проекти и фондове, като това отново трябва да бъде в рамките на техните отговорности. За използването на доброволните дарения се води регистър. В закона не е предписана определена форма за това. За всички произтичащи нередности носи отговорност касиерът.

Ученически групи

Учениците имат правото да се обединяват сами в групи, без участието на УС. Принципът на групиране не е уточнен в закона: възможно е да се споделят общи интереси и еднакви цели, да бъдат на основата на спорт, култура, политика или от друго естество.

Групите са доброволни сдружения на отделните ученици. Целите им трябва да бъдат в рамките на образователната мисия на училището. Подобни групи могат да се образуват и да бъдат активни в училището, без да е необходимо разрешение от училищното ръководство. Събитията нямат училищен характер и се провеждат във време, свободно от учебни занятия. Училището има ангажимент да осигури на тези групи пространство и свобода на действие и да насърчава работата им така, както дейността на ученическите съвети.

Групите имат същото законово право като УС да използват училищната инфраструктура и съоръжения. Ако не бъдат изпълнени желанията им, те могат, чрез ученическите представители, да поставят въпроса на Общата конференция.

Ученически вестник

Публикуването на ученически вестник не принадлежи към задачите на ученическите съвети. Разбира се, те

може да издават такъв вестник или да участват в изготвянето му или в предоставянето и редактирането на статии и новини.

Ученическите вестници се издават от учениците на едно или повече училища и са предназначени за техните ученици. Те се разграничават от училищните вестници, публикувани под ръководството на училищната администрация, и от младежките вестници, които не са издадени за ученици от определени училища. Отговорните редактори на ученическите вестници следователно трябва да са ученици. Също така е възможно да се печатат и мате-

риали от други хора, например от учители или външни лица. Листовките и/или брошурите се различават от ученическите вестници като цяло по форма, размер и съдържание. Те се появяват по правило само за текущи събития и обикновено се състоят от един лист.

Разпространението в училище на вестници и списания от всякакъв вид по принцип не се допуска. Като изключение от това правило законодателството позволява разпространението на ученическите вестници и брошури. Те имат привилегирована позиция спрямо други вестници.

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УПРАВЛЕНИЕТО НА УЧИЛИЩЕТО В СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ И УЕЛС

Специалистите посочват, че младостта е изпълнена с противоречия и парадокси. Това е част от порастването. От една страна, децата разполагат с огромен запас от енергия и идеи, подхранвани от новите неща, които научават всеки ден. От друга страна обаче, те са стеснителни и неуверени, считайки, че възрастните не ги взимат „на сериозно“. Много често този проблем може да бъде разрешен с малко насърчаване от родител или учител, готов да изслуша детската гледна точка и да направи това с необходимото уважение и доверие, убеден в правото на младите хора да влияят на решенията, свързани с техния живот. Когато това се случи, децата започват да вярват повече в себе си и в другите, да поемат отговорност за постъпките си и да осъзнават последствията от своите действия не само върху собственото си образование и развитие, но и по отношение на своите семейства, приятели и обществото като цяло. Тази трансформация се осъществява в много от училищата, благодарение на усвоения подход за приобщаване и насърчаване участието на децата в организацията на училищния живот.

Добри практики от работата на ученическите съвети в основни училища

*Основно училище „Баликрейдж“
(Ballycraigy), Северна Ирландия*

Активното участие на децата в управлението на училището започва в четвърти клас. Всички класове от

четвърти до седми имат свои съвети на класа с представители в ученическия съвет (УС) на училището. Всеки клас си избира председател, заместник-председател и секретар за период от шест седмици. Учениците са насърчавани да търсят баланс по отношение на пол и религия, когато избират своите представители. Основната цел на учителя в четвърти клас е да делегира постепенно отговорности и да улеснява дебатите, провеждани от съвета на класа, така че на един по-късен етап децата да могат самостоятелно и уверено да организират и провеждат своите срещи.

Срещите на съвета на класа са всеки понеделник и отнемат около 20 минути. За това време следва да се обсъдят не повече от четири въпроса. Дневният ред и протоколът от срещата се описват и запазват в специална папка, която представителите на класа предават за обсъждане всеки четвъртък на срещата на ученическия съвет. Специално избран учител изпълнява ролята на координатор на УС и помага на децата да разпределят по-добре времето си и да говорят по същество. Дневният ред и протоколът от срещата се запазват в свободно достъпна виртуална папка. Решенията, взети от УС, се съобщават на класовете от техните представители. Представителите на съвета съобщават идеите и препоръките, обсъждани на срещите на родителския и на управителния съвет на училището.

В шести клас децата организират и отговарят за училищния Екокомитет, като използват същата структура и практики, прилагани в УС и съветите на

отделните класове. Това дава възможност на повече деца да се включат активно в различни училищни дейности. Някои от задачите на комитета са контрол и намаляване използването на електричество, рециклиране на материали, организиране на училищен магазин за плодове с цел утвърждаване на здравословното хранене.

Основно училище „Гарм” (Garth), Уелс

Ученическият съвет разработва манифест, в който се определят правата на учениците, насърчава се активното им участие, залагат се стандарти за поведение и взаимен контрол. След приемането на манифеста училищното ръководство отчита светкавична промяна – драстично намаляват поведенческите проблеми и се подобрява училищният климат.

Съветът насърчава и осъществяването на редица проекти за модернизирание на училищната инфраструктура. Чрез работа в екип, демонстрирайки изключителни предприемачески умения,

децата успяват да съберат средства за нова зона за игра, както и за построяването на допълнителна класна стая (извън основната сграда на училището) за нуждите на клубовете.

Добри практики в специалните училища

Специално училище „Харбъртън” (Harberton) и основно училище „Тофмона” (Taughtmonagh), Северна Ирландия

С цел свързване на незастроените си пространства, двете училища реализират проект за създаване на арборетум¹, което увеличава възможностите за различни занимания на открито и сближава училищата при творчески и практически дейности. Решението е взето след консултации с учениците. Целият процес протича в тясно сътрудничество между ученическите съвети и местните жители. В резултат е изграден един градски „оазис”, в непосредствена близост до двете училища, осигуряващ безброй образователни възможности за всички деца.

Специално училище „Св. Кристофър” (St. Christopher’s School), Уелс

В качеството си на специално училище, „Св. Кристофър” държи особено много на програмите си за стимулиране включването на децата в училищния живот, тъй като това е пряко свързано с личното развитие на всеки един от учениците. Децата са насърчавани да участват чрез най-разнообразни средства. Една от инициативите е инс-

¹ Арборетум (лат. *arbor* – дърво) е част от ботаническа градина или друга площ, където се отглеждат с научна или учебно-опитна цел различни дървесни видове и храсти.

талиране на телевизионни екрани на различни места в училището, които да информират младите хора за текущи инициативи като кампанията за здравословно хранене, градина на доверието и др. и да стимулират децата да взимат участие в тях. Ученическият съвет е възможност за учениците да преодолееят някои обучителни трудности и да демонстрират и развиват способностите си.

Добри практики в гимназиите

Северна Ирландия

Две съседни гимназиални училища – държавно и католическо – успешно си сътрудничат за осигуряването на съвместно обучение на деца над 14-годишна възраст. Учениците са насърчавани да взаимодействат пряко с местната общественост, да участват в дейности извън учебната програма, както и в такива, свързани пряко с образователния процес. Училищата се стремят да делегират отговорности на учениците, които да допринесат за развиване на лидерски умения. Младите хора участват редовно в училищни събрания и са насърчавани да провеждат избори за ученически съвети, както и за общ за двете училища УС, отговорници и др. Учениците участват в реални (не симулирани) проекти, като например направа на пешеходна пътека между училищата или работа на доброволчески начала в домове за настаняване, начални училища и благотворителни фондации. Тези дейности помагат на децата да виждат своя

принос и да се чувстват значими за обществото.

На учителите по всички учебни предмети се препоръчва да насърчават учениците да оценяват обучението си и методите на преподаване, което често води до значителни промени в съдържанието на изучаваните предмети и начините на поднасяне на информацията. По този начин децата разбират, че мнението им е важно и се взема предвид.

Благодарение участието на учениците управленските екипи на двете училища са напълно информирани за потребностите на своите ученици. Високото ниво на участие на младите хора допринася за създаването на позитивен училищен климат и подпомага провеждането на образователните и спортните дейности в двете училища.

Общобразователно училище „Пенглейс“ (Penglais Comprehensive School), Уелс

Традицията на ученическите съвети в „Пенглейс“ започва през 2003 г. Резултатът от тяхната работа е собствена интернет страница, нова рампа за велосипеди, ремонтирани тоалетни. Подходът на „Пенглейс“ се откроява с постигнатата сплотеност и конструктивно партньорство между ученици, училищен персонал и ръководство.

Ученическият съвет редовно участва при взимането на решения, касаещи различни аспекти от училищния живот (униформи, училищна столова, нови назначения в персонала, превенция на насилието и др.).

Източници:

1. Pupil Participation – Case Studies of Good Practice identified by ETI

<https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/de/pupil-participation-case-studies-eti.pdf>

2. School Councils in Wales

<http://www.pupilvoicewales.org.uk/uploads/publications/78.pdf>

3. Ballycraigy Primary School

<http://www.ballycraigyprimary.org.uk/>

4. Collaborative Practice

<https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/%5Bcurrent-domain%3Amachine-name%5D/learning-across-the-continuum-special-and-mainstream-schools-working-together.pdf>

5. Pupil Participation – Good Practice Guide

<http://www.pupilvoicewales.org.uk/uploads/publications/540.pdf>

Р. Стойкова

УЧЕНИЧЕСКИТЕ СЪВЕТИ В ДАНИЯ

В Дания няма задължително изискване за съществуване на ученически органи в училищата, но училищният директор има правото да насърчава формирането на такива, ако самите ученици не проявяват инициатива. **Съобразно разпоредбите на Закона за основните училища учениците от 5. или по-висок клас имат правото да формират ученически съвет (УС).** При наличие на такъв, той се представлява и в училищния съвет.

По своята същност **УС е независим орган**, който самостоятелно определя задачите и действията си в училището. Представлява мнението на учениците пред училищния съвет и ръководството на училището относно неговото управление и по-този начин гарантира, че интересите на учениците са защитени. Наред с това, ученическите съвети допринасят за изпълнението на мисията на общественото образование, както и за усилията училищата да подготвят децата и младите хора за активно гражданско поведение, споделяне на отговорности, права и задължения в едно свободно и демократично общество. Законодателството изрично постановява, че училищните дейности следва да се характеризират с интелектуална свобода, равенство и демократичност.

Изброяват се редица приноси на ученическите съвети за подрастващите. На първо място, те формират у тях представа за функционирането на демокрацията на практика. Те са атрактивни за учениците, стимулират комуникацията между тях, учителите и училищното ръководство и не на последно място – формират деца и млади хора със самостоятелно мислене, които свободно изразяват своето мнение. От съществено значение за успешното функциониране на УС е всички ученици редовно да бъдат информирани за дейността му, а не само пряко ангажираните в нея.

За добра практика в Дания се посочват **общинските ученически съвети (ОУС)**, които представляват всички ученици чрез ученическите съвети в съответната община. Така учениците получават възможност да изказват мнение пред общината, местните политици, общинските служители и медиите. По този начин те развиват способности за активно гражданско участие, например чрез изказване на мнения по различни въпроси, участие в дискусии и други дейности от живота в общината. Освен това, тези съвети си поставят за цел да фокусират своята дейност върху разширяването и развитието на ученическата демокрация в общината. Работата им е насочена към осигуряването на добър

училищен живот за всички ученици. Общинските ученически съвети функционират на демократичен принцип и са независими от политически интереси.

Задачите на един ОУС включват: представяване на учениците при разглеждане на общински въпроси, партньорство с останалите ученически съвети на местно ниво във връзка с обмяната на опит или взаимопомощ, действия в защита на интересите на учениците по отношение на образователната политика, приобщаване на учениците към местната общност, насърчаване и развиване на ученическата демокрация.

Всеки ОУС разполага с **лице за контакт – служител в общината**. Служителят има за задача цялостното подпомагане на дейността на членовете на общинския ученически съвет, например с осигуряването на определени удобства за неговото нормално функциониране, финансово подпомагане и гарантиране на приемственост в съвета при присъединяването на нови членове. Лицето за контакт няма право да участва в решенията на ОУС – това е изключително право само на неговите членове.

Общинският ученически съвет, например в гр. Вейле, се състои от осем членове, избрани сред училищата в града. Всеки от тези членове има правото да се изказва и да гласува. Други трима членове са избрани като резервни, за да се присъединят към съвета при необходимост.

Обикновено в рамките на ОУС се формира изпълнителен комитет – съставен от председател, зам.-председател, секретар и касиер.

Председателят се избира от всички членове на съвета. Възможно е избирането на двама председатели или на председател и негов заместник. Предсе-

дателят е публичното лице на съвета, като само той може да говори от името на целия съвет. Отговаря за всичките му задължения и отговорности, а при необходимост може да делегира свои задачи и задължения на членовете на съвета.

Основният аспект на дейността на ОУС е свързан със запознаване на обществото с важни за учениците въпроси и сътрудничеството с училищните ученически съвети. Инициативите на съвета обикновено се изразяват в поставяне на въпроси от значение за ученическата общност пред различни форуми, представяне на неговата дейност и изказване на мнение по предложения за реформи в училище. Чрез тази форма на самоуправление учениците не само получават демократично образование, но също така се чувстват съпричастни и дори участват в управлението на образованието и на местната общност.

Посочва се, че с фундаментално значение за оптималното функциониране на общинския ученически съвет са добрите взаимоотношения. Всички участници в него следва да изказват свободно мнения, възгледи и предложения, като не възпрепятстват и останалите да правят същото.

Сред примерите за добри практики и проекти на ОУС се посочват:

- писмена комуникация с общинските власти относно разпределението на времето на учениците след приключването на учебните занятия или във връзка с липсата на алтернативно образование;
- провеждането на срещи с общинския служител, отговарящ за училищата, относно състоянието на учебните заведения на територията на общината или организирането на конференции със заинтересовани стра-

ни, например по въпроси за училището на бъдещето;

- различни тематични инициативи, например „Демокрацията днес“ или „Биоконсултиране за добър училищен живот“.

На ниво отделни училища ежегодно се организират различни празненства, в които ученическите съвети имат определяща роля. Сред най-характерните е **фестивалът по случай началото на учебната година**, провеждан през втората събота на септември. Неговата цел е да събере на едно място учениците, техните близки (родители, братя и сестри, баби и дядовци) и училищния персонал, като всички заедно прекарват един ден в училище. Учениците от всеки клас подготвят свои собствени прояви – желателно е да са свързани с образование, креативност и иновации. Учениците от 8. и 9. клас отговарят за продажбата на кафе, сладкиши, напитки, вода и други. Ученическият съвет самостоятелно решава как да се разпорежда с набраните средства.

Първостепенна задача на ОУС е да обсъжда всичко, което се случва в училищата на територията на съответната община. Тази широка формулировка позволява на неговите членове самостоятелно да преценяват интересното и важното сред множеството аспекти на училищния живот. За добра практика се посочва поставянето на цели и задачи още при формирането на съвета, годишен план за неговата дейност, двумесечен план (с детайлно разпределение на задачите между учениците) и

план за действие по отделните проекти, които съветът реализира. Заседанията на ОУС следва да не са дълги и отегчителни. Задължително е да се основават на позитивно отношение, взаимно изслушване и уважение към водещия.

Очаква се всички членове на ОУС да присъстват подготвени на заседанията и да информират своите класове и училищните ученически съвети за дискусиите по време на тези заседания. Препоръчително е това да се осъществява например чрез изпращане на дневния ред на съответното заседание 5 дни преди неговото провеждане.

Анализът на ученическите съвети в Дания показва определени силни страни, слабости, заплахи и възможности.

Силните страни се изразяват в участието на учениците, липсата на директни финансови разходи, необходими за тази инициатива, и приобщаването на учениците към обществото.

Слабостите предполагат преди всичко участието на отговорни и всеотдайни ученици, които да развиват успешно дейността на ученическите съвети.

Заплахите се свързват с необходимостта от откритост на общинско ниво за предложенията и коментарите на ученическите съвети. Неглижирането им може да доведе до разпадане на тези структури.

Възможностите за бъдещо развитие на ученическите съвети се предполагат от широкото им разпространение. Това лесно може да доведе до формиране на по-мощни структури.

Източник:

Denmark: Common Students Council

http://www.alda-europe.eu/newSite/good_practices_dett.php?id=15

Й. Илиев

УЧЕНИЧЕСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ В ЦЕЛОДНЕВНОТО НАЧАЛНО УЧИЛИЩЕ ВЪВ ВИЕНА

В целодневното начално училище във Виена от близо 15 години освен десет интеграционни класа има и четири интегративни многостепенни класа с акцент върху реформаторската педагогика. Това означава, че децата на възраст от шест до десет години учат и живеят смесено във възрастово разнородни групи.

Важна част във възпитателната работа с многостепенните класове са демократичното образование и участието на учениците в училищния живот. Веднъж в седмицата във всеки клас заседава съвет на класа, в който учениците под ротационното ръководство на ученик или ученичка имат възможността да изказват желаниа, критики, оплаквания и вълнения, както и да развиват нови проекти и да дискутират проблеми.

За да могат да се разглеждат теми и проблеми, които са извън рамките на класа, се търсят форми, чрез които да се влиза в контакт и с други класове. Така възниква идеята за ученически парламент.

Приложението на идеята за ученически парламент се осъществява, след като първоначално се поръчва на някои ученици да я представят пред другите многостепенни класове и да я „рекламират“. Провеждат се срещи на отворени работни групи, които дискутират и вземат решение по въпросите за въвеждането и статута на парламента.

Всеки клас трябва да избере едно момиче (плюс заместничка) за говорителка на класа и едно момче (плюс заместник) за говорител, за период от една година. Съществува и възможността да се изпратят допълни-

телно още двама консултанти на парламентарните заседания.

Заседанията на ученическия парламент се провеждат веднъж месечно и всички се придържат към решенията, взети там, при условие че не противоречат на училищния регламент. Решенията могат да засягат пространствени, организационни и педагогически въпроси. Право да гласуват имат говорителите и говорителките на всеки клас, както и двама учители. Предложенията и темите за обсъждане се събират на съветите на класа. Освен това всяко дете може да дава свои предложения. Председателският екип (говорител и говорителка, сменящи се на ротационен принцип) изпраща покани за заседанието, подготвя го, събира писмените предложения, изготвя дневния ред и ръководи заседанието.

Единият от ръководещите направлява темите, а другият координира изказванията. Комуникацията между участниците е на много добро ниво. С импровизационни театрални техники се практикува да се говори в голяма група, без да се прекъсват и надвикват. Някой от преподавателите води протокола, който след това се окачва на видно място, копира се за всеки член на парламента, за да може да се даде отчет за него на заседанието на съвета на класа.

На заседанията на парламента децата могат да кажат всичко, което мислят, без да се страхуват, че това може да бъде „грешно“ и че няма да бъдат чути.

Преди да се проведе първото заседание през учебната година, се органи-

зира два пъти „тренинг на говорителите на класа“ за насърчаване на необходимите компетентности (укрепване на самоувереността, активно слушане, умения за презентация и убеждаване, запознаване със стратегии за разрешаване на конфликти, усъвършенстване на умения за председателстване и др.).

Още от първата година на съществуването на парламента децата създават много нови контакти и прия-

телства и учениците и учителите се сближават. Разногласията намаляват, без да се засяга автономията на отделните класове. Животът в училището се изживява по вълнуващ и позитивен начин. Учениците например имат възможността да организират фестивали и да отпечатват свой вестник. Създава се вътрешна футболна лига. Съществува и специално шоу на талантите (без жури), на което учениците могат да покажат своите дарби.

Източник:

Demokratie in der Schule

http://www.oneworldfilmclubs.at/images/pdfs/1GENERELLE_ZUSATZINFOS/demokratie_web-polis.pdf

П. Главеев

Очаквайте в следващия брой:

ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ